

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Bakalářská práce

**Německá východní Afrika od rezistence místního
obyvatelstva do konce první světové války**

Šimon Lenk

Plzeň 2016

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Katedra historických věd

Studijní program Historické vědy

Studijní obor Obecné dějiny

Bakalářská práce

**Německá východní Afrika od rezistence místního
obyvatelstva do konce první světové války**

Šimon Lenk

Vedoucí práce:

Doc. PhDr. Jan Záhořík

Katedra blízkovýchodních studií

Fakulta filozofická Západočeské univerzity v Plzni

Plzeň 2016

Na tomto místě bych rád poděkoval doc. PhDr. Janu Záhoříkovi, PhD. za jeho přístup, cenné rady ohledně výběru českých i zahraničních zdrojů a odborné vedení mé práce.

Prohlašuji, že jsem práci zpracoval(a) samostatně a použil(a) jen uvedené prameny a literatury.

Plzeň, duben 2016

.....

Obsah

1 ÚVOD	1
2 VZNIK NĚMECKÉ VÝCHODNÍ AFRIKY	4
2.1 Koloniální zábor Tanganika.....	9
2.2 Koloniální zábor Ruanda-Urundi.....	18
2.3 Forma správy nad územím Německé východní Afriky.....	24
2.4 Pacifikace hnutí Maji Maji a následné reformy.....	27
3 NĚMECKÁ VÝCHODNÍ AFRIKA BĚHEM VELKÉ VÁLKY	33
3.1 Vývoj vztahů s ostatními mocnostmi v Africe.....	35
3.2 Průběh bojů v Německé východní Africe a v jejím okolí.....	37
3.3 Ukončení bojů, výsledek války a konečné následky.....	46
4 ZÁVĚR	49
5 SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	51
6 RESUMÉ	53

1 ÚVOD

Úvodem bychom si měli představit tuto práci, jejíž celý název zní Německá východní Afrika od rezistence místního obyvatelstva do konce první světové války. Tato práce se bude zabývat zejména tímto obdobím. Chtěl bych jen podotknout, že nebudeme začínat až s problémy, se kterými se německá koloniální správa musela potýkat ve svých koloniálních výspách na východě Afriky, ale také se budeme věnovat problémům, německého pronikání na kontinent jako takový už od jeho úplného začátku. Půjde tedy o období, kdy se po Berlínském kongresu v roce 1871 ustanovilo nové německé císařství v čele s jeho prvním významným kancléřem, Otto von Bismarckem, jenž však ze začátku nebyl příliš nakloněn problematice kolonialismu. Pokud bychom chtěli blíže prozkoumat prioritní problematiku, kterou se chtěl Bismarck zabývat, šlo pak zejména, téměř bezvýhradně, o situaci na evropském kontinentě, ale díky úspěchům několika cestovatelů a podnikatelů, mezi něž patřil například německý dobrodruh Karl Peters, se nakonec i Bismarck rozhodl, že by říše neměla zůstat pozadu za ostatními mocnostmi, a tak by bylo výhodné, kdyby i Německo získalo nějaké území, tedy podíl na imperiální politice ostatních mocností, a s tím související zdroje a především prestiž vně prostoru kontinentální Evropy.

Toto téma může být samozřejmě velice obsáhlé, pro někoho i značně zajímavé, tudíž v této práci nedokážeme pojmut veškeré události a informace hned z několika důvodů. Například se množství informací o událostech z tohoto období vůbec nezaznamenalo, případně se bohužel vůbec nedochovalo. V neposlední řadě mohou pak některá svědectví podávat do značné míry zkreslené a subjektivní informace. Sám Lettow-Vorbeck přiznává, že se během tažení za první světové války v Africe velká část jeho osobních poznámek ztratila, a tak se údajně snaží podat čtenáři co nejvěrnější obraz situace z fronty, k čemuž využívá vlastní paměť a několik těch málo poznámek, jež se mu

zachovaly.¹ V počátcích německého kolonialismu a během první světové války, nebylo v Africe navíc příliš badatelů a očitých svědků, kteří by podávali čistě kritické a co možná nejméně subjektivní svědectví o probíhajících událostech. K těmto svědkům musíme započítat právě i generála Lettow-Vorbecka, jelikož jeho vlastní informace se většinou zabývají především situací na frontě. Musíme však uznat, že samotný Lettow-Vorbeck se snaží o určitou nestrannost a snaží se podávat jen ty informace, které si jasně pamatuje. Tyto informace mohou být místy nekorektní, tudíž se musí brát s jistým odstupem. To pak platí zejména i pro paměti a svědectví, které pocházejí například z francouzské a britské strany.

Práce bude nakonec rozdělena do několika kapitol a podkapitol. Jak již bylo naznačeno o něco výše. V úvodu jedné z těchto prvních kapitol se budeme zabývat rozdělení sfér vlivu v Africe mezi hlavní mocnosti Evropy. Následně se budeme věnovat kupříkladu německým počátečním úspěchům, ale i neúspěchům, kdy docházelo k naprostému podceňování mnohých odbojných afrických kmenů, které často využívaly německé přítomnosti i pro vlastní kmenové bojůvky, kdy z německé strany docházelo k absolutnímu nepochopení dané situace.

Další podkapitoly se budou věnovat zejména konkrétním a tedy i oficiálním koloniálním záborům, kdy se oficiálně z dosud nárokovaných a obsazovaných pozic stávaly kolonie. De facto dojdeme ke vzniku Německé východní Afriky jako takové. Půjde zde zejména o postupy v obsazování historických území Tanganika a Ruanda-Urundi (oblast dnešní Tanzanie, Rwandy a Burundi). V dalších dvou podkapitolách se pak budeme věnovat především německé formě správy a administrativy, která v Německé východní Africe vznikala a dále navážeme asi nejznámější vzpourou místního obyvatelstva proti německým kolonizátorům. Tato vzpoura a mnohé jiné propukaly právě v důsledku do té doby špatné, do jisté míry až neuvěřitelně kruté a nespravedlivé,

---

¹ LETTOW-VORBECK, Paul, *Boje ve Východní Africe za světové války 1914–1918. Vzpomínky německého důstojníka*, Praha 2004, s. 9.

správy kolonií vůči původním Afričanům. Pokusíme se zodpovědět otázku, zdali se dalo těmto krvavým povstáním nějak předejít. Po pacifikaci odporu místního obyvatelstva, se posléze dostaneme až do stabilnějšího období, které však bude náhle přerušeno v další kapitole počátkem první světové války.

V úvodu této kapitoly se budeme věnovat především problémům, kterým musela německá správa čelit, zejména se pak zaměříme na to, jak se místní správa vypořádala s nastalou situací, kdy byla doslova obklíčena obrovskou přesilou jednotek a zdrojů, kterými disponovala Francie a Velká Británie. V podkapitolách pak zohledníme vývoje vztahů mezi mocnostmi, kdy zprvu Německo s Velkou Británií mělo dobré vztahy a dokonce zde fungovala jakási spolupráce, ale díky rozdílům v evropské politice, se pozitivní diplomatické vztahy rozpadly jako domeček z karet právě i v Africe. Stav Německa v koloniích, který by se dal za daných okolností považovat za téměř beznadějný, byl však díky schopnému velení lepší, než se mohlo původně zdát. Z toho důvodu se zaměříme i na způsob vedení boje německými jednotkami a jeho protivníky. Částečně zohledníme i dílčí úspěchy německého vedení guerillového války a v poslední podkapitole se podíváme na ukončení bojů, následky, které to bude mít pro Německo a ostatní zúčastněné strany.

V závěru si pak shrneme, jaký vliv měla německá přítomnost na rozdělení sfér vlivu v Africe a jaký vliv měla na místní obyvatelstvo německá správa. Zohledníme a posoudíme i úspěchy a výsledky, kterých Německo v Africe dosáhlo, především pak po stabilizaci poměrů mezi německou správou a místním obyvatelstvem a následně shrneme a zhodnotíme německé úspěchy i neúspěchy v Africe během Velké války, kdy i nakonec kdysi krvavě potlačování a diskriminování původní obyvatelé Německé východní Afriky dali přednost boji po boku německých velitelů proti Francouzům a Britům.

2 VZNIK NĚMECKÉ VÝCHODNÍ AFRIKY

Co se otázky kolonialismu týče, v 19. století bylo tehdejší Německé císařství proti svým evropským konkurentům ve značné a v rozhodně nezanedbatelné nevýhodě. Němcům zprvu patrně chyběly jak zkušenosti, tak i patřičná motivace a možnosti. V určitém slova smyslu by se dalo říct, že zámořské problémy a podmaňování si rozsáhlých zámořských území Německé císařství považovalo za relativně zbytečné plýtvání vlastními zdroji.

Toto stanovisko se změnilo až na sklonku vlády kancléře Bismarcka. Samotný africký kontinent pak zajímal jen opravdu malý počet emigrujících obyvatel, kteří se chtěli vydat za novými možnostmi a za lepším životem do zámoří, což se však dělo již před samotným vznikem Německého císařství. Například ve druhé polovině 19. století bylo vystěhovalectví z Německa na vrcholném vzestupu.² „...k jeho snížení došlo až po nárazu hospodářské krize roku 1873...Tento pokles korespondoval s dobou trvání hospodářské deprese (1873 – 1879). Počátkem 80. let vystěhovalectví opět prudce vzrostlo (1881 – 216 400 osob).“³ Rozhodně se tedy nedá říct, že by byl počet obyvatel směřujících do zámoří nízký, avšak nezáměr o Afriku byl s největší pravděpodobností způsoben zejména tím, že země za Atlantským oceánem v latinské Americe, a především pak na severu relativně mladé Spojené státy americké, lákaly možná až exponenciálně větší množství osadníků a podnikatelů, kteří věřili, že v nových teritoriích budou mít jejich podniky a profese větší šanci k úspěchu, než by měly na nebezpečném a dosud nepodmaněném africkém kontinentu. Možná i proto se tak císařská politika orientovala raději na události v samotné Evropě, kde mimo jiné měla k dispozici jednu z početně největších a možná nejlépe vyzbrojených a vycvičených armád. Takto nějak to vypadalo poté, co Němci oficiálně ustanovili vlastní správu na svých afrických teritoriích: „...zatímco německé vojenské jednotky sestávaly z celkem asi 524 000 mužů

² Více informací k vystěhovalectví německých obyvatel uvádí SKŘIVAN, Aleš, *Německé koloniální záboř v Africe v letech 1884–1885*, Praha 1991, s. 9–11.

³ Tamtéž, s. 10.

v roce 1900, pouze 2 871 z nich bylo v té době ve službě v jejich hlavních afrických koloniích: Tanganice, jihozápadní Africe a Kamerunu.⁴ V podstatě to znamená, že pokud měli Němci v Africe nějakou vojenskou posádku, většinou působila spíše jako pořádková síla, která se měla vypořádat se vzpourami různých bojovných kmenů, například s lidem Hererů z bantuského národa. Situaci jim pak nezlepšovala ani roztříštěnost místních kmenů a jejich jazyků, kdy se jen ve východní Africe nacházeli například obyvatelé, jež obývali pobřeží a mluvili svahilsky, ovšem pak zde byly stovky vnitrozemských skupin, mezi něž patřili příslušníci mluvící bantuskými jazyky, jako například lid kmenů Ngoni a Hehe.⁵ Poté zde byly také kmeny Masajů, pod něž spadá například lid Dorobo, jejichž příslušníci mluvili a mluví jazyky Mbugu, Mbulunge, Taturu, aj.⁶ Pořádkové síly se pak musely vypořádat i s těmito problémy, kdy bylo velmi složité, vyznat se v místních díky jejich roztříštěnosti.

Německé pořádkové síly, které omezovaly odpor místních kmenů, měly většinou bílé velitele, avšak obyčejné vojáky tvořili zejména místní obyvatelé, kterým se říkalo „askari“, což v překladu znamená něco jako bojovník. Označení „askari“ tak nemusí nutně příslušet jen místním vojákům, jenž slouží pod německým velením, ale je to označení i pro další černé bojovníky v armádách jiných evropských koloniálních mocností.

Pokud se posléze zaměříme na jedny ze dvou, tehdejších největších koloniálních mocností, totiž na Velkou Británii a Francii, tyto mocnosti již dávno disponovaly rozsáhlými zkušenostmi s obsazováním a následným kolonizováním obrovských území a dosáhly několika nezanedbatelných úspěchů v Asii, Americe a v menší míře právě i v Africe, zatímco mladičká Německá říše se teprve chystala na nějaký odvážnější postup mimo evropský kontinent. Možnostem rozšíření svého vlivu do zámoří se císařská politika jako taková věnovala jen

---

⁴ VANDERVORT, Bruce, *Wars of imperial conquest in Africa 1830–1914*, London 2004, s. 38.

⁵ MOSES, A. Dirk, *Empire, Colony, Genocide. Conquest, Occupation, and Subaltern Resistance in World History*, New York 2008, s. 307.

⁶ WERNER, A., *The Native Races of German East Africa*. In: *Journal of the Royal African Society*, 10, 1910, 37, s. 53.

velmi sporadicky a například finanční, materiální a v konečném důsledku podnikatelská podpora k zakládání kolonií nebyla vůbec nějak valná, především díky prvotnímu přístupu Bismarcka a jeho vlády k otázce imperialismu a expanzivní koloniální politiky uprostřed druhé poloviny 19. století. Avšak i tento přístup se měl velmi brzy změnit. Nejdříve se ale vraťme o něco zpět.

Prakticky až do konce první poloviny 19. století neměly o Africké vnitrozemí zájem ani dosavadní největší koloniální mocnosti. Parlament ve Velké Británii zákonem z roku 1865 dokonce zakázal jakékoliv další rozšiřování kolonií.⁷ „Až do pozdního devatenáctého století, přicházeli Evropané do Afriky zejména za obchodem. Jejich přítomnost na kontinentě byla z větší části omezena na malý počet obchodních enkláv podél západního a východního afrického pobřeží...Zdálo se, že Afrika se stala tou částí světa, která byla evropskými okupacemi a dobýváním nejvíce přehlížena. V roce 1876 bylo více než 90 procent kontinentu stále pod vládou Afričanů. Do roku 1914 byla, kromě malé části Afriky, většina území v rukou evropských mocností. Jen Libérii a Etiopii se podařilo udržet nezávislost.“⁸ Hra se tedy změnila. Nyní se evropské mocnosti snažily uzurpovat každý kousek afrického území, který byl ještě volný. K další expanzi pro rozšíření svých území a sfér vlivu přesvědčila ostatní mocnosti Francie, jejíž expanzivní politika byla pro ostatní více než inspirativní. Díky následnému vzniku Itálie, Německa a díky jiným novým událostem ve světě, se stávající mocnosti rozhodly, že je třeba hledat nové zdroje v ekonomických a lidských kapacitách kolonií v zámoří, které by následně mohly účinně využít pro konkurenční boj s jinými evropskými národy, případně v konkurenčním boji s USA a jinými národy mimo Evropu.⁹

Po Berlínském kongresu roku 1871, kdy vzniklo i Německé císařství v čele s císařem Vilémem I. Pruským a kancléřem Otto von Bismarckem, který, jak jsme se již dozvěděli výše, nebyl obzvláště v 70. letech přílišným zastáncem

---

⁷ KLÍMA, Jan, *Dějiny Afriky. Vývoj kontinentu, regionu a států*, Praha 2012, s. 165.

⁸ VANDERVORT, s. 26–28.

⁹ KLÍMA, s. 165.

imperiální politiky, se chtělo koloniální iniciativy Německa ujmout i několik pro nás vcelku významných dobrodruhů. Takovýmto dobrodruhem, zároveň však i podnikatelem, byl kupříkladu známý cestovatel doktor Karl Perers. Pokud to takto nazveme, v době před Petersem a Berlínským kongresem docházelo jen k určité organizaci vystěhovalectví, kdy zde byla značná snaha usměrňovat proudy emigrujících obyvatel z Německa do zámoří přes různé spolky a misijní činnosti; zakládání velké koloniální říše tak stále nebylo na popisu dne, avšak bylo jasné, že dříve nebo později, se Německo bude muset začít zajímat o zatím nerozebraná území, aby si před ostatními mocnostmi a i před svým vlastním lidem zachovalo tvář.¹⁰

Zprvu tedy neměla myšlenka vytváření a podporování německých kolonií valné zastání. Bismarck ji jednomyslně odmítal, a zprvu tomu nebyl nakloněn ani vedoucí koloniálního oddělení Paul Kayser, ani předseda Koloniálního spolku, kníže Hohenlohe-Langenburg [později se i kníže sám stal vedoucím koloniálního oddělení].¹¹ Avšak Peters byl od přírody ctižádostivý, tvrdohlavý a horkokrevný člověk, tudíž se s odmítnutím nedokázal smířit. „28. března 1884 založil *Společnost pro německou kolonizaci a stanovil její cíle: opatřit odpovídající kapitál pro kolonizaci, nalézt a získat vhodná území pro zemědělskou a obchodní kolonii a poté nasměrovat německé vystěhovalectví do těchto území.*“¹²

Peters se poté z pověření Společnosti pro německou kolonizaci vydal na Zanzibar se svými společníky doktorem Karlem Jühlkem a Joachimem hrabětem Pfeilem. Peters se pak v listopadu roku 1844 vylodil i se svými společníky v Sadani na březích východoafrického pobřeží. Během svého pobytu podepsal několik smluv s místními náčelníky, přičemž pro pozdější kolonizaci zajistil velké pobřežní území, po čemž se mu navíc na Zanzibaru podařilo přesvědčit sultána Saída Bargaše uznat německou autoritu nad východním pobřežím

---

¹⁰ SKŘIVAN, s. 10–11.

¹¹ KLÍMA, Jan, *Pod německou vlajkou. Příběh jedné koloniální říše*, Praha 2005, s. 50.

¹² Tamtéž, s. 50.

Afriky.¹³ Zdálo se tedy, že Karl Peters dosáhl nezanedbatelného úspěchu pro Německé císařství. Díky smlouvám s místními náčelníky, kterým dal darem několik drobností, a také díky respektování německé přítomnosti ve východní Africe zanzibarským sultánem, bylo jasné, že nyní bude potřeba pouze oficiální potvrzení nároků Německa ostatními mocnostmi a stvrzením dokumentů císařem Vilémem I.

Na starém evropském kontinentě mezitím na přelomu let 1884–1885 probíhala konference 15 států v Berlíně, na níž se mělo v praxi rozhodnout o osudu afrického kontinentu. *„Závěrečný akt konference stanovil: 1. svobodný obchod v povodí Konga pro všechny signatářské mocnosti, 2. zákaz obchodu s otroky, 3. neutralitu všech mocností aktivních v povodí Konga v případě války v Evropě, 4. zásady pro plavbu po řece Konga, 5. zásady pro plavbu po řece Nigeru, 6. pravidla pro budoucí okupaci pobřežních území Afriky.“*¹⁴ Těmito v zásadě smluvními podmínkami mezi mocnostmi se rozhodlo o konečném rozdělení Afriky a především o rozdělení jejích vnitrozemských částí, jež byly do té doby Evropany stále ještě z větší části nekontrolované. Navíc, po úspěšné výpravě doktora Karla Peterse ve východní Africe, se konečně mohlo začít uvažovat i o rozšíření německého vlivu blíže Indickému oceánu. *„27. února 1885, podepsal Vilém I. na ministerstvu zahraničí ‚Schutzbrief‘, nebo také císařkou listinu, jež byla koncipována pod Bismarckovým dohledem a umístila asi 60 000 čtverečních mil východní Afriky pod ochranu Německé říše.“*¹⁵ Tato listina tedy v praxi stanovila oblast německého zájmu, respektive oblast, ve které si chtělo Německé císařství vytyčit sféru svého vlivu. Avšak musíme brát v potaz, že se německá sféra vlivu zaobírala především územím dnešní Tanzanie. Tato území bylo Německu přiřknuto onoho roku 1885, avšak oficiální vznik kolonie je uváděn až roku 1891.¹⁶

¹³ Tamtéž, s. 50.

¹⁴ KLÍMA, Jan, *Dějiny Afriky. Vývoj kontinentu, regionu a států*, Praha 2012, s. 167.

¹⁵ MERITT, H. P., *Bismarck and the German Interest in East Africa, 1884–1885*. In: *The Historical Journal*, 21, 1978, 1, s. 97.

¹⁶ MOSES, s. 307.

V každém případě, jak už bylo několikrát zmíněno či naznačeno, Bismarck sice nebyl přílišným zastáncem této politiky, ale byl chytrý, tudíž i opatrný například vůči Velké Británii. Moc dobře si uvědomoval, že Německo je v koloniální politice ještě dosti nezkušené a možná dokonce nedostatečně připravené na výzvy, které ho čekaly. Bismarck jednoduše věděl, že pokud Německo bude působit ve východní Africe, bude na své straně potřebovat Velkou Británii.

2.1 Koloniální zábor Tanganika

Už roku 1885 po Petersově akcích na africkém východním pobřeží bylo Britům jasné, že budou muset počítat s německou přítomností v této části kontinentu. To samozřejmě mohlo znamenat další konkurenci pro obchod, avšak německý zájem o kolonie nebyl až tak významný, případně se pravděpodobně nepovažoval za tak významnou hrozbu, nemluvě o zkušenostech, kterými Němci disponovali, co se týče koloniální správy. Následně po celou dobu německé nadvlády tato správa spolykala obrovské množství státních peněz. Zdálo se tedy, že britské zájmy v oblasti nebudou nějakým zvlášť velkým způsobem ohroženy. Naopak bylo jasné, že určitá, ačkoliv omezená, forma kooperace mezi Německem a Británií bude dokonce vyžadována a podporována, což se později ukáže v britské podpoře Němců proti několika odbojným kmenům a jejich bojůvkám, ale především pak v uzavření několika smluv.

Toto stanovisko se relativně brzy stalo realitou, když byla 1. listopadu roku 1886 podepsána první smlouva mezi Německem a Velkou Británií, přičemž tato dohoda přesněji uvedla, jak budou stanoveny německé pozice ve východní Africe, a zároveň tak byly rozděleny sféry vlivu mezi oběma národy. V podstatě to znamená, že Britové oficiálně uznali německé zájmy.¹⁷ Podobné dohody se Němci dočkali i od Portugalců, s jejichž zájmy se ty německé částečně křížily,

---

¹⁷ KLÍMA, Jan, *Pod německou vlajkou. Příběh jedné koloniální říše*, Praha 2005, s. 145.

tudíž bylo nutné určit jasné hranice, do nichž si tyto státy nebudou vzájemně zasahovat, aby se předešlo zbytečným konfliktům.

Někteří Němci se samozřejmě pokoušeli vytvořit různé obchodní instituce, společnosti, podniky; jednoduše se snažili vytvořit vše, co se jim díky nízké míře vystěhovalectví z Německa do Afriky zatím zcela nedařilo, nemluvě o ze začátku zcela zanedbatelné podpoře ze strany císařství. Finanční a materiální pomoc byla nízká, lidské zdroje a kvalifikovaní odborníci se v začátcích dostavovali jen zřídkakdy. Avšak působila zde dostatečně silná iniciativa k vytvoření jakéhosi základu pro další postup ve východní Africe. „*Petersova Německo-východoafrická společnost založila 24. listopadu 1886 jako dceřinou, ale jedinou smysluplnou pobočku Německo-východoafrickou plantážní společnost. Nešlo asi ani tak o pěstování tabáku...ani o kaučukovníkové plantáže...jako o pevné zachycení na pobřeží s programem ‚práce, civilizace a pokroku‘.*“¹⁸ Během roku 1887 se pak Petersovi jako pověřenci Německé východoafrické společnosti podařilo podepsat další smlouvu se zanzibarským sultánem Saídem Bargašem, podle níž mohla Společnost působit na pobřeží od stanice Umba až k ústí řeky Rovumy.¹⁹ Tímto krokem se Petersovi, alespoň na čas, fakticky podařilo získat území, ze kterého by Němci mohli pronikat dál do vnitrozemí tehdejší Tanganiky. Mezi léty 1885–1888 tak byla Petersem uzavřena široká série dohod se zanzibarským sultánem, které teoreticky svěřily téměř celou Tanzanii pod Německo-východoafrickou společnost.²⁰ Avšak Petersova ctižádost a snaha o co největší zisk území a zdrojů, vedla v konečném důsledku i k různým zásadním komplikacím.

Peters pronikal stále více do vnitrozemí a dokonce se snažil uzavírat různé „smlouvy o ochraně“ s náčelníky přímo v zóně zájmu Britů, avšak přesně tento postup vedl v konečném důsledku ke značné kritice Peterse jak ze strany britské

---

¹⁸ Tamtéž, s. 145.

¹⁹ Tamtéž, s. 146.

²⁰ GWASSA, Gilbert Clement Kamana, *The Outbreak and Development of the Maji Maji War 1905–1907*, Köln 2005, s. 69.

správy, tak ze strany ústřední německé vlády, kterou pobouřilo Petersovo svévolné jednání. Toto jednání zasahovalo i proti zájmům zanzibarského sultána, ale o jeho názory se nezajímali ani Němci, ani Britové.

Petersovy excesy budoucnosti kolonie možná lehce uškodily, ovšem i tak bylo potřeba učinit něco, díky čemuž by ostatní brali přítomnost Německa zcela vážně. *„Bismarck schválil také demonstrativní čin, který měl Němcům získat mezinárodní autoritu v rámci naplňování litery dohod z berlínské konference.“*²¹ O co však šlo v tomto demonstrativním činu? Jednoduše řečeno – šlo o narušení starého obchodu s otroky. Ve vnitrozemní části Tanganiky, a na dalších územích, byli i nadále loveni lidé do otroctví. Tito lidé byli následně posíláni po stezkách k zanzibarskému sultanátu, jenž zprostředkovával hlavní obchody. Cílem Němců a Britů bylo to, že se tento obchod snažili zničit, přičemž však šlo více o politické, než humanitní důvody, protože pokud se mocnější nově příchozí mocnost pokusí využít své síly ke zničení jiného silného vládce, který podle určitých měřítek původní obyvatelé utlačuje, mohou pak místní snadno nabýt dojmu, že nově příchozí je vlastně jejich ochráncem. Koloniální mocnosti se pak nezdálo kdy rády prezentovaly přesně jako ti zachránci, kterým by mělo být utlačované obyvatelstvo nějakým způsobem zavázáno.

Následně pak od roku 1888 Německo s chutí spolupracovalo spolu s britským loďstvem na likvidaci obchodu s otroky. Likvidace svahilského obchodu s otroky byla jak v konečném zájmu Němců, tak Britů. Tímto způsobem si mohli zajistit značné příjmy ze svých území, a to například formou udílení vysokých daní na hlavu, a také ze zisků ze zemědělské produkce.²² Samozřejmě tím, že Britové a Němci bránili otrokářům v odvádění dalších lidí do otroctví, si samotná britská a německá správa mohla zajistit vlastní levnou pracovní sílu, kterou tyto správy využívaly pro své potřeby přímo v koloniích.

---

²¹ KLÍMA, Jan, *Pod německou vlajkou. Příběh jedné koloniální říše*, Praha 2005, s. 146.

²² Tamtéž, s. 147.

Avšak můžeme říct, že k nějakému opravdu vynucovanému, účinnému a tvrdému pronásledování obchodníků s otroky docházelo v německých koloniích až někdy po roce 1900. V tomto pronásledování se odrážela potřeba pracovní síly německé správy především v období vytváření základů pro koloniální ekonomický růst.²³ Tato opatření však již ve velmi blízké budoucnosti vedla ke značným problémům, tudíž se na čas stala oblast Tanganiky dosti nestabilní a na několika místech propukaly různé revolty a více či méně významné vzpoury, ohrožující samotnou existenci kolonie díky nedostatečnému zabezpečení oblasti ze strany Německé říše, která v první řadě zabezpečovala spíše pozice na evropském kontinentu než v Africe. „Už v prosinci 1888 povstal proti Němcům a bělošské nadvládě maskované filantropií válečník Bušíri bin Sálím. Arabsko-svahilský míšenec sjednotil pobřežní populace a bantuské kmeny. V zázemí Pangani a Bagamoja byli všichni Němci do jednoho měsíce vyhnáni a zdálo se, že bělošské základny ve východní Africe budou brzy smeteny.“²⁴

Nastalá situace se pro Němce nevyvíjela příliš dobře především i kvůli slabým německým posádkám, které se většinou spoléhaly pouze na místní černošské bojovníky, ale ani těch nebyl příliš velký počet, tudíž se jednotky musely shánět i jinde, kupříkladu v britských koloniích. Německo bralo situaci vážně a bylo rozhodnuté nenechat území v jeho sféře zájmů padnout. Do Německé východní Afriky byl povolán říšský komisař, který měl zajistit německým bílým kolonizátorům výhodu. „Tímto komisařem byl zkušený cestovatel a rázný prosazovatel německých zájmů Hermann von Wissmann. Jako oficiální úředník Říše a nyní také vojenský velitel musel Wissmann sestavit armádu, která by Bušíriho porazila.“²⁵ Jako zkušený a ne zrovna v agresivní umírněný vojenský velitel, byl Wissmann rozhodnut, využít proti domorodému obyvatelstvu veškerých prostředků, které se naskytly, ať už byly sebevíc kruté. V principu byla jeho strategie založena na jednoduchosti a agresivitě, využívající

²³ SUNSERI, Thaddeus, *Slave Ransoming in German East Africa 1885–1922*. In: *The International Journal of African Historical Studies*, 26, 1993, 3, s. 481.

²⁴ KLÍMA, Jan, *Pod německou vlajkou. Příběh jedné koloniální říše*, Praha 2005, s. 147.

²⁵ Tamtéž, s. 148.

vlastních neshod mezi samotnými kmeny, kterých by sám mohl využít k získání převahy v oblasti Tanganiky.

Říšský komisař si samozřejmě uvědomoval, že jeho jednotky jsou i tak v nevýhodě, jelikož se k postupnému odboji přidávalo stále více kmenů, mezi něž patřil například i lid kmenů Mafiti, Jao, Ngoni a Hehe [někdy též uváděni jako Vahehe], avšak bylo mu také jasné, že pokud jeho silám chybí neomezené zdroje a prostředky, štěstí si může naklonit pomocí vlastní připravenosti, technologické převahy, krutosti, bojovnosti a v neposlední řadě moderními zbraněmi a organizovaností svých jednotek (tomu odpovídala například tolikrát koloniálními mocnostmi užívaná a oblíbená taktika „spálené země“). Těmto jednotkám pak veleli většinou výše postavení muži z Německa, kteří tvořili hlavní část důstojnického sboru. Logicky tedy pocházela většina mužstva tohoto důstojnického sboru z mnohých aristokratických rodin, jejichž členové hledali dobrodružství, své uplatnění, či možnosti ke zbohatnutí mimo vlast. Avšak počet místních jednotek, kterými Wissmann disponoval, byl stále nedostatečný.

Němci se právem obávali velkých povstání, ke kterým docházelo na africkém kontinentu relativně často, když například Zulové v minulosti vyvolali mohutná povstání proti Britům. Z toho pro Němce vyplýval zcela jasný závěr. Wissmann se rozhodl využít svých omezených zdrojů k získání dalších černých bojovníků, kterými by posílil své stávající jednotky ve východní Africe. Díky tomuto rozhodnutí se mu následně otevřela cesta k vytvoření bojové síly, se kterou místní kmeny musely počítat. *„8. února 1889 ustavil válečný štáb, 15. února vyslal emisary do Egypta, kde Britové rušili některé domorodé jednotky. Najal 650 Súdanců a posílil je 350 bojovníky Makuy ze severního Mosambiku. Když 19. února 1889 vyšlo císařské nařízení o vytvoření východoafrických policejních jednotek, dostala cizí horda pod 14 německými důstojníky posvěcení vystupovat jako německá pořádková armáda.“*²⁶

---

²⁶ Tamtéž, s. 148.

Když Wissmann konečně získal potřebné posily, očividně mohl začít se svými odvetnými akcemi jak proti neposlušnému Bušírimu, tak i proti dalším odbojným vůdcům, již se postavili proti německému postupu do vnitrozemí. Přesto se zde však objevuje zajímavý poznatek týkající se například výzbroje vlastní armády na území Tanganiky. V Německé východní Africe se samozřejmě nacházel i kontingent složený z vojáků bílé pleti z Německa, *Schutztruppe*, jenž už v té době používal moderní pušky se zásobníky Mauser Mark 98, naproti tomu však většina černých jednotek, takzvaných „askari“, disponovala až do začátku první světové války zastaralými jednorannými Mausery, které se nabíjely vložením jedné nábojnice do otvoru u závěru.²⁷ Z toho vyplývá, že Němci logicky nedávali svým černým vojákům to nejlepší. Patrně se obávali, že by tyto jednotky mohly jednou obrátit své zbraně proti svým pánům.

Wissmannův postup byl samozřejmě značně bezohledný a často si vybíral svoji daň na místních obyvatelích, kteří trpěli i tehdy, pokud byli pouze podezřelí ze spolupráce s nepřítelem. Samozřejmě byly tyto akce velmi drsné a rozhodně je nemůžeme považovat za nějaký průnik lepší civilizace, jež by místnímu obyvatelstvu měla pomoci s jejich vlastním rozvojem, který by jim ve vší počestnosti pomohl nastolit blahobyt, zároveň by nastartoval vzdělávání nigramotné populace a podobně. Avšak na druhou stranu se koloniální mocnosti té doby rády prezentovaly jako nějací mecenáši, kteří to s africkými kmeny myslí dobře a způsob jejich života ničí pro jejich vlastní dobro, případně je chrání před jinými mocnými a krutými vládci, již jim vládli nebo je nějak utlačovali ještě celkem nedávno. Wissmann se tedy ve jménu šíření „civilizovaného“ způsobu života snažil zorganizovat jednotky na území, které bylo pod plnou německou kontrolou, přičemž Bušíří mezitím vyháněl všechny Němce z vnitrozemské části Tanganiky, aniž by se jeho styl boje zdál být k místním kmenům ohleduplnější než Wissmannův. Ale i jeho úspěchy měly nakonec krátkého trvání.

---

²⁷ VADERVORT, s. 48.

Německé jednotky byly tedy připraveny. Velkou roli v podpoře Wissmannových jednotek pak sehrály také německé lehké křižníky a dělové čluny, které byly využívány už od počátku obsazování území východní Afriky, kdy sám Bismarck omezil jejich roli pouze k otevření obchodních příležitostí Německa na kontinentu a k ochraně obchodu jako takového. Proto byly následně tyto lodě využívány k palebné podpoře pozemních jednotek, jež potlačovaly revolty proti německé nadvládě například v Tanganice, ale i v Kamerunu. Takto omezenou funkci mělo loďstvo až do doby, kdy z úřadu Bismarck odstoupil roku 1890. Za císaře Viléma II. a jeho admirála Alfreda von Tirpitze bylo námořnictvo přeorganizováno v ozbrojenou složku s úkolem konkurovat Britskému královskému námořnictvu.²⁸ Díky podpoře německého námořnictva a jakémusi koloniálnímu přátelství s Velkou Británií měl pak Wissmann během roku 1889 na své straně nesporné výhody. *„Zanzibarský sultán zůstal neutrální, dokonce i Britové pocítili solidaritu s kolonialistickými kolegy a pomáhali blokovat pobřeží, aby se Afričané nemohli zásobovat zbraněmi a střelivem. Německé válečné lodě samozřejmě k pobřeží směly, a tak začaly být síly brzy nerovné. Na Bušířího tábor u Bagamoja zaútočili Němci 8. května...Němci zaplatili nerozhodný boj 12 mrtvými.“*²⁹ Po bitvě u Bagamoja by se nedalo říct, že na tom byl Bušíří úplně nejhůř, ale i tak byl nakonec tvrdě donucen ustoupit, což bylo jakousi předzvěstí k jeho budoucí porážce. Mimo jiné, ještě ten samej měsíc sdělil Bismarck Londýnu, že neplatí smlouvy, které Karl Peters uzavíral s náčelníky v britské zóně, což se dalo svým způsobem považovat za gesto, jež oplácelo britskou pomoc.³⁰

Samozřejmě ještě nebylo zdaleka rozhodnuto o výsledku bojů, ale díky podpoře německého námořnictva bylo téměř jasné, kterým směrem se bude úspěch ubírat. Rochus Smidt poráží Sulajmana ben Sefa, načež Wissmann do konce roku 1889 dobyl několik dalších středisek odporu včetně Sadani, Lindi

²⁸ Tamtéž, s. 52.

²⁹ KLÍMA, Jan, *Pod německou vlajkou. Příběh jedné koloniální říše*, Praha 2005, s. 148.

³⁰ Tamtéž, s. 148.

a Pangani. „Němci předváděli, že umí vést válku těmi nejtvrďšími metodami, které Afričanům lámaly morálku: vypalovali vesnice, ničili pole a zabíjeli všechny domorodce podezřelé ze sympatií k povstalcům...Masakry se zprofanovali také Bušíří a jeho spřátelení válečníci. Když pobili velkou část mírumilovného kmene Vasaremo, vyvolali tím u některých komunit dojem, že snesitelnějšími pány budou Němci.“³¹ Němci tedy byli zastánci domorodého obyvatelstva jen na oko, kdy se především pouze oficiálně představovali světu jako někdo, kdo dělá pro „ubohé Afričany“ něco dobrého. Skutečnost však byla někde jinde. Ovšem po několika excesech, které předváděli i Bušířího lidé, se stále více kmenů a kmenových vůdců přidávalo na stranu německých pánů, čímž postupně logicky docházelo k oslabování odporu. Nakonec byl i Bušíří dopaden, když ho zradil jeden z jeho spřátelených náčelníků. Bušíří nebyl samozřejmě jediným, kdo vedl odboj proti německé moci, avšak s jeho koncem se zdálo, že dříve nebo později bude celý odboj odsouzen k zániku.

Postupně Wissmann bojoval například i s nadále vzdorujícím kmenem Vazigua v čele s náčelníkem Bwanou Herim, který však Němce několikrát odrazil, až se nakonec musel stáhnout a uprchnout. Proti Herimu bojoval i německý důstojník von Gravenreuth, kterému se 6. dubna 1890 Bwana Heri vzdává. V dubnu 1890 se minimálně na severním pobřeží Tanganiky rozhostil klid, který si Němci vynutili dosti brutální silou, za což mohl tedy především agresivní přístup Wissmanna a Peterse, jenž si však také vyžádal citelné ztráty i na německé straně.³² Díky tomuto jejich přístupu a především díky nekorektní správě ve východní Africe, jejíž evropský západní styl se neshodoval se zvyky původních Afričanů, museli Němci později čelit novým výzvám. Je až zarážející, ale nikoliv překvapivé, s jakou arogancí vůči původnímu obyvatelstvu se většina koloniálních mocností ujala vlády ve svých nově získaných územích v Africe, jelikož jen mezi lety 1870–1920 vznikla v Německu a ve Velké Británii řada odborných studií, které se zabývaly mnoha etnografickými a antropologickými

---

³¹ Tamtéž, s. 149.

³² Tamtéž, s. 150–151.

otázkami. Problém byl však zřejmě v tom, že z většiny těchto studií, které někdy poskytovaly i celkem přesné rady, informace a doporučení, čerpali především cestovatelé a průzkumníci, nikoliv koloniální správa.³³

Následně tedy po potlačení největších revolt v Tanganice došlo i k vyřešení hned několika sporů, které se týkaly Německa a Velké Británie. „V atmosféře vzájemného porozumění a bojové solidarity podepsali britští diplomaté historickou Zanzibarskou smlouvu z 1. července 1890, která ve třech člancích vymezila podrobně německo-britské územní zájmy ve východní Africe, v dalších dvou hranice v západní Africe a v dalších sedmi člancích všemožné provozní a jiné eventuality...Nový kancléř německé říše Leo von Caprivi tak zahájil politiku spolupráce hlavních kolonialistických mocností, která nejen úspěšně garantovala velké německé zisky posledních šesti let, ale která naznačovala, že by v budoucnu mohlo dojít k dohodám s Brity o eventuálním dělení portugalského nebo jiného majetku.“³⁴

Po uzavření těchto dohod samozřejmě nenastal naprostý klid. Wissmann poté potlačil ještě několik počínajících revolt. Ovšem následně byl 8. března 1891 zproštěn nejvyššího úřadu říšského komisaře, načež jeho funkci převzal Julius Soden s titulem guvernéra, což byl jasný signál přechodu k civilní správě.³⁵ Dalo by se říci, že až roku 1891 dochází k oficiálnímu založení, respektive mezinárodnímu uznání, kolonie Německé východní Afriky. Mohli bychom se i nadále probírat dalšími vojenskými problémy, kterým musela německá koloniální správa v Tanganice čelit, jelikož prozatím porazila pouze odbojné kmeny na severu, ale bohužel je to tak moc obsáhlá problematika, že jí prozatím není možné věnovat více prostoru. Avšak naproti tomu byla zajímavá i situace na území dnešní Rwandy a Burundi, patřící mezi území ze sfér zájmu Německa.

---

³³ REDMAYNE, Alison, *Research on Customary Law in German East Africa*, In: *Journal of African Law*, 27, 1983, 1, s. 22–23.

³⁴ KLÍMA, Jan, *Pod německou vlajkou. Příběh jedné koloniální říše*, Praha 2005, s. 152.

³⁵ Tamtéž, s. 153.

2.2 Koloniální zábor Ruanda-Urundi

Jedni z prvních známějších a především moderních cestovatelů 19. století, kteří se roku 1858 objevili v oblasti tehdejší Ruandy a Urundi, byli páni Burton a Speke. Tito dobrodruzi doufali, že najdou na severní straně jezera Tanganika pramen Nilu.³⁶ Ovšem až do roku 1880 se na tuto oblast příliš cizích badatelů nesoustředilo. Nevedly tudy skoro žádné hlavní otrokářské stezky a do určité doby neměly ani koloniální mocnosti tendenci pronikat dále na území lidu Twa, Hutu a Tutsi.

Ke změně došlo zejména s nástupem Leopolda II. na belgický trůn. Tento panovník si v Africe nárokoval nemalá území. V té době se ještě nedalo mluvit o nějaké Německé východní Africe, jelikož Němci teprve začínali s projektem kolonizace východního pobřeží, což však neznamenovalo, že už by nedocházelo k pronikání hlouběji do vnitrozemí. Když však padl návrh, který hrozil tím, že by Belgické Kongo protínalo svojí hranicí jezero Tanganika, nikdo z říše tehdy neprotestoval, jelikož představu o Německé východní Africe, jenž by hranicemi v blízké budoucnosti sahala až k relativně nově vzniklému Belgickému Kongu, si v té době dokázal představit možná jen Karl Peters. Leopold dokonce zaslal Bismarckovi několik dopisů s vyprojektovanými návrhy hranic mezi teritorií v Africe se Smlouvou o neutralitě Belgického Konga z roku 1885. První Leopoldovy ambiciózní plány Bismarck okamžitě smetl ze stolu, avšak po menších úpravách už byl s menšími výhradami ochoten souhlasit.³⁷ V praxi pak pro Německo zůstala otevřena do té doby nepřilíšená prozkoumaná oblast Ruanda-Urundi a Tanganika. Záhy přistěhovalci a cestovatelé v německých službách započali průzkum do té doby nezmapovaných teritorií, mezi něž patřila i Ruanda-Urundi. Část Ruandy pak byla prozkoumávána spíše Belgičany, zatímco do Urundi pronikalo nejvíce Němců. Širší průzkum trval zejména od počátku 80. let 19. století a byl ukončen kolem roku 1890, kdy už se zdálo,

---

³⁶ LOUIS, W. M. Roger, *Ruanda-Urundi 1884–1919*, Oxford 1963, s. 101.

³⁷ Tamtéž, s. 3–8.

že není více teritorií, která by se dala v budoucnu přerozdělit mezi koloniální mocnosti. Avšak pronikání stále hlouběji do vnitrozemí nebylo pro cestovatele zrovna snadné. Často museli čelit různým chorobám, jakými byla například malárie a spavá nemoc. Tyto choroby pak měly vysoký podíl jak na mortalitě místních, tak i na mortalitě cizinců. Avšak ani cizinci nebyli úplně bez viny. V prvé řadě šířili nemoci z izolovaných částí Afriky a stejně tak jako španělští a portugalská kolonizátoři rozšířili například chřipku a neštovice mezi původní americké obyvatelstvo, cestovatelé a dobrodruzi z dalších evropských zemí rozšířili výše zmíněné choroby i mezi vnitrozemské obyvatelstvo Afriky, avšak jejich účinek nebyl ani zdaleka tak silný, jako tou dobou stále izolované zdroje výše zmíněné spavé nemoci, kterou pozdější postup cizinců rozšířil po celém okolním teritoriu. Nebyla ušetřena ani Ruanda-Urundi, z nichž však nejvíce trpěla pravděpodobně oblast Urundi, kde si roku 1896 Němci zřídili první stálou vojenskou posádku.³⁸

Co se týče prvního německého pronikání do oblasti Ruanda-Urundi, jedním z nejvýznamnějších a prvních badatelů v německých službách, který se odvážil postoupit dále do vnitrozemí, byl rakouský vědecký průzkumník Oskar Baumann, jenž se svou expedicí překročil řeku Kagera a v září roku 1892 vstoupil do Urundi, kde ho čekalo přátelské uvítání místními kmeny Hutu. Ti ho považovali za osvoboditele od nadvlády Tutsiů, kteří Baumann pro změnu napadli, ale byli lehce odraženi.³⁹ Avšak tato expedice byla jen jednou z několika významných výprav, které se v té době uskutečnily. Později došlo ještě například k objevu jezera Kivu, o což se roku 1894 zasloužil hrabě Gustav Adolf von Götzen, jenž se později pohyboval především po území Ruandy. Díky této expedici byl v podstatě druhým Evropanem, který vstoupil na toto území. Vzápětí

---

³⁸ BOTTE, Roger, *Rwanda and Burundi, 1889–1930: Chronology of a Slow Assassination, Part 1*. In: *The International Journal of African Historical Studies*, 18, 1985, 1, s. 59.

³⁹ LOUIS, s. 104.

byl přátelsky přijat Rwabugirim, což byl ruandský mwami, tedy něco jako vládce.⁴⁰

Expedice Baumanna a Götzena byly samozřejmě významné, avšak asi nejvýznamnější a nejdůležitější expedicí se stala ta, kterou vedl Hans von Ramsay. Jeho prvním úspěchem bylo založení německé vojenské stanice Ujiji v květnu roku 1896.⁴¹ Poté začátkem roku 1897 pronikl přes údolí Ruzizi, následně vystopoval směr, ze kterého teče řeka Ruvuvu a později popsal i vraždu ruandského mwami, místo něhož se ujal vlády jeho bratr Yuhi V. Musinga. S tímto vládcem pak uzavřel přátelství, postavil ho pod německou ochranu a předal mu německou vlajku a *Schutzbrief*, neboli jakýsi dopis ochrany.⁴² Tímto úkonem Ramsay v zásadě dosáhl mírumilovnou cestou základu pro získání prvních pozic pro německou koloniální správu. Jak je patrné, v těchto chvílích se tedy Evropané chovali ještě relativně slušně. Zbytečně si neznepřátelovali místní náčelníky, a pokud je někdo napadl, pouze jeho útok odvrátili a nesnažili se okamžitě o uvalení nějakých represí vůči původním obyvatelům. Ale ani tak nebyla situace v Ruandě ani v Urundi nějak zvlášť jednoduchá či přehledná.

Pokud se chceme zaměřit především na začlenění území Ruanda-Urundi pod správu Němců, zjistíme, že během 90. let 19. století vláda Německé východní Afriky rozšířila své území až k hranicím Ugandy a Konga. Němečtí průzkumníci a důstojníci mezitím navázali vztahy s místními vládci, mwamim Urundi, totiž s Kissabem a mwamim Ruandy, Musingou. Avšak Němci to zde neměli úplně jednoduché. Ruanda byla relativně centralizovaným státem, jehož vládci měli ostatní kmenové náčelníky pod kontrolou, zatímco Urundi byl stát bez výrazné centralizované moci. Kissabo se sice snažil před Němci vystupovat jako schopný absolutní vládce, který má vše pod kontrolou, ale to nebyla docela pravda.⁴³ Ve skutečnosti byla jeho moc omezená, jeho vláda krvavá a jeho pozice

---

⁴⁰ Tamtéž, s. 104.

⁴¹ BOTTE, s. 75.

⁴² LOUIS, s. 105.

⁴³ Tamtéž, s. 114.

byla nestálá. Příchod Němců viděl akorát jako další hrozbu pro svoji vládu a pro šanci k porážení svých nepřátel, kteří by mohli jejich příchodu využít v Kissabův neprospěch. On sám věřil v to, že své nepřátele dokáže porazit bez vnější intervence ze strany Němců a Němci se skutečně do problémů nevměšovali, jelikož měli obavy, že by se nepřehledná situace mohla snadno zvrhnout v jejich neprospěch. Avšak Kissabovi se v bojích příliš nedařilo.

Kapitán von Beringe nebyl příliš spokojený se situací, v jaké se Urundi v polovině roku 1902 nacházela a není se čemu divit, pokud se podíváme, jakým způsobem Beringe nastalou situaci v Urundi popisoval. *„Beringe byl přesvědčen, že Kissabo byl nepřítelem Evropanů, naproti tomu většina populace Urundi nebyla protiněmecká, přičemž většina náčelníků z kmenů Tutsi v Urundi byli nepřáteli Kissaba. Urundi, ve zkratce, byla v ‚Chaosu‘.“*⁴⁴ Několikrát se také snažil přesvědčit Götzena, který se mezitím stal guvernérem Německé východní Afriky, že je potřeba zasáhnout. To se mu však nepovedlo ani po bombardování Götzenovy kanceláře zprávami, v nichž naléhal na Götzena s tím, že situace je skutečně špatná, kritická a ohrožuje i další mise. Z nastalé situace se mohlo zdát, že Beringe chtěl Kissaba svrhnout silou, avšak to nebyla úplná pravda. Skutečně však chtěl zařídit částečnou decentralizaci moci, kdy některým odbojným náčelníkům přislíbil jakousi formu nezávislosti. Ve výsledku pak šlo Beringemu spíše o samotné porážení Kissaba a uznání dominantní správy Německé východní Afriky nad Urundi.⁴⁵ Beringeovým jediným problémem byl však Götzen a jeho umírněná politika, ve které zastával spíše částečně přátelskou, diplomatickou a neutrální cestu než cestu agrese. Beringe dostal dokonce jasný příkaz, aby se držel mírové politiky, jelikož by se vojenský akt nedal nijak ospravedlnit a mohl by narušit vztahy mezi Němci a místními. Avšak Beringe nakonec obešel přímé rozkazy svých nadřízených a s Kissabem se skutečně střetl, porazil ho a uzavřel s ním několik smluv. *„23. června 1903 oznámil vládě, že expedice byla ‚obrovským úspěchem‘. Kissabo se 6. června podvolil německé*

⁴⁴ Tamtéž, s. 115.

⁴⁵ Tamtéž, s. 115–116.

*autoritě...Garantoval nezávislost [respektive poskytl samostatnou správu] náčelníkům Kilimovi a Machochovi, kteří se spojili s Beringem proti Kissabovi. Na oplátku ho Němci budou uznávat jako urundského mwami a budou podporovat jeho úsilí ve sjednocení země.*⁴⁶ Tato informace fakticky znamenala, že se Ruanda i Urundi začleňují pod správu Německé východní Afriky.

Götzen a další Beringeho nadřazení samozřejmě zuřili, jelikož obešel jejich přímé rozkazy a navíc se obávali, že jakkoliv agresivní politika, která se postaví proti legitimnímu vládci v zemi, způsobí Němcům akorát další problémy. Po nějakou dobu se však nic vážnějšího nedělo, a tak by někdo mohl říct, že Beringe měl pravdu a bylo třeba zasáhnout, jelikož před jeho expedicí, docházelo v Urundi k opravdu tvrdým střetům mezi Kissabem a odbojnými náčelníky. Země se proto mohla během krátké doby nacházet v troskách. Beringe po své úspěšné expedici dokonce na sklonku roku 1903 nahlásil, že se situace v Urundi stále zlepšuje.⁴⁷ Ovšem jak už to bývá, každý máme někdy svoji vlastní pravdu. Ačkoliv byl tedy Beringe úspěšný v získání nového území pod faktickou správu Německé východní Afriky, obešel přímý rozkaz, tudíž byl následně odvolán a jeho místo zaujal von Grawert.⁴⁸ Götzen se pak samozřejmě snažil napravit škody, které podle jeho soudu Beringe způsobil.

Götzen se dostal do nelehké situace. Musel se vrátit k vládní politice říše, která preferovala centralizovanou moc v rukou Kissaba, čímž tedy opustil Beringeho nápad omezeně centralizované moci, jež měla být rozdělena mezi Kissaba a některé nezávislé urundské náčelníky. Opuštění Beringeho politiky se ovšem nelíbilo především náčelníkům, kterým Beringe přislíbil určitou formu nezávislosti, a to vyvolávalo problémy. Těmito náčelníky byli například již výše zmínění Kilima a Machoncho, kteří se opět začali chovat nepřátelsky jak ke Kissambovi, tak k německé správě. Centrální vláda se pochopitelně snažila problémy ignorovat. Věřila, že se tentokrát problémy na území vyřeší bez

---

⁴⁶ Tamtéž, s. 117.

⁴⁷ Tamtéž, s. 118.

⁴⁸ Tamtéž, s. 118.

německé intervence. Avšak díky dřívější Beringeho horkokrevnosti, kdy proběhl oficiálně neschválený, avšak úspěšný zásah, který ukončil boje a přislíbil větší práva největším Kissabovými rivalům, se zdálo, že tento problém nelze ignorovat. Beringe již náčelníkům něco slíbil, ale najednou to vypadalo, že německá správa chce od svých slibů ustoupit.

Všechny tyto problémy vyvrcholily, když se náčelník Machoncho v květnu 1905 pokusil svým kopím zabít Grawerta. Ten ho však v sebeobraně zastřelil.⁴⁹ Tato akce mohla mít nedozírné následky a v podstatě k nim v budoucnu i dospěla, když se díky sílicímu odporu Urundi proměnila spíše ve vojensky okupované než koloniálně spravované území. Kissabo mezitím válčil s Kilimou, přičemž Grawert zastával názor nevměšování se. Pokud by se však proti Kissabovi postavili jiní náčelníci, zasáhl by.⁵⁰ Grawert nyní čelil dilematu. Německá nepřímá vláda mohla být snadněji nastolena v Ruandě, což se vzápětí podařilo díky tomu, že Ruanda byla odjakživa více centralizovaným a pevněji organizovaným útvarem, zatímco v Urundi bylo teprve potřeba nastolit nějaký stabilní systém. To se zdálo být obtížné už jen díky Beringeho nerozvážným akcím, kdy v podstatě oslabil moc Kissaba nad ostatními náčelníky Urundi. *„Jedním z důvodů pro Grawertovu expedici mezi srpnem a říjnem 1905, byla snaha zjistit, kdo Kissabu podporuje a kdo mu oponuje...Grawert usoudil, že „přes dosazení Kissaba jako panovníka jsme na správné cestě“.*⁵¹ Kissabo byl v Mubekeji v říjnu roku 1905 následně uznán za vládce Urundi, přičemž se Grawert pokusil překvapit a porazit Kilimu. To se mu sice hned nepodařilo, ale v dubnu roku 1906 byl náčelník Kilima konečně zajat. Jeho zajetí pak předznamenalo sjednocení Urundi pod Kissabem. Němci samozřejmě dlouhodobě vydržovali alespoň nějaké jednotky jak v Ruandě, tak v Urundi, avšak v té době to bylo již jen kvůli obavě z belgické okupace. Nakonec se roku 1906 i nad těmito teritorii ustanovila civilní správa.

---

⁴⁹ Tamtéž, s. 119.

⁵⁰ Tamtéž, s. 119.

⁵¹ Tamtéž, s. 120.

2.3 Forma správy nad územím Německé východní Afriky

Jak již bylo dříve napsáno, ještě před oficiálním obsazením oblasti zvané Ruanda-Urundi už docházelo k oficiální konsolidaci moci a civilní správy nad oblastí Tanganiky. Toto území bylo i díky smlouvám s Brity z počátku 90. let 19. století uznáno jako kolonie Německého císařství. Během chvíle měla říše uzavřenou smlouvu s Německo-východoafrickou společností, kdy měl být jedním z příjmů výběr cel, jehož správa a výběr přešly na stát. K tomu došlo i k dalším důležitým změnám. *„Namísto Bagamoja se sídlem koloniální správy stal jižněji, tedy ve středu pobřeží situovaný Dáresalám. Správa začala vytvářet souvislý administrativní systém, a protože Němců bylo ve veliké zemi nepatrně, pověřovala domorodce, většinou arabsko-svahilské, nižšími správními funkcemi na úrovni vesnic (takovému funkcionáři se říkalo jumbe) nebo okresů (akide).“*⁵² Pokud se podíváme podrobně na styl řízení Německé východní Afriky, můžeme si uvědomit, že podobný styl vedení vlastních kolonií na nižší úrovni zaváděli většinou i jiné mocnosti, mezi něž by se mohli řadit například i Britové, kteří do nižších státních funkcí v koloniích zařazovali například kmenové náčelníky, jenž měli na starosti výběr daní a jiné administrativní funkce, jež měly zabezpečit pohodlný chod spravovaného území.

Původní zakladatel kolonie, tedy Karl Peters, byl dán k dispozici jako komisař novému guvernérovi Juliu Sodenovi. Ovšem co se formy správy území jako takové týče, někteří Němci nebyli zrovna příkladnými osadníky. Sám Peters proslul svým krutým chováním, k místním domorodcům, které si vydržoval na svém panství. A ačkoliv Německo oficiálně stálo společně s Velkou Británií za ničením obchodu s otroky, nedalo by se říct, že otroctví v Německé východní Africe neexistovalo. Peters si podle jistých informací vytvořil harém černošek, nechal pověsit svého sluhu a oběsit jednu ze svých konkubín.⁵³

⁵² KLÍMA, Jan, *Pod německou vlajkou. Příběh jedné koloniální říše*, Praha 2005, s. 152.

⁵³ Tamtéž, s. 153–154.

Postupem času se Německá říše snažila vytvořit z Německé východní Afriky soběstačnou kolonii, která měla značný potenciál v bohatství, jež se v ní nacházelo. Přestože byla východní Afrika bohatá například na suroviny, jakými byl vosk, kaučuk, slonovina, či mangovník. Do roku 1894 německá koloniální správa přeměnila deltu řeky Rufiji a 100 mil dlouhé pobřeží mangovníků v lesní rezervoáry, přičemž přísně omezili práva místním Afričanům. S příchodem německé vlády se v dnešní Tanzanii objevilo i státem regulované lesnictví.⁵⁴

Jak již bylo pro některé koloniální mocnosti zvykem, docházelo k opravdu tvrdému potlačování práv domorodců, omezování jejich svobody apod. Německá koloniální správa se nechovala jinak. Naoko se sice stavěla proti podpoře otroctví, ale ve výsledku se nedá říct, že by se všude pod německou nadvládou mělo místní obyvatelstvo jen a pouze dobře. Domorodci byli často nuceni nastupovat na nucené práce, kdy se podíleli například na rozvoji infrastruktury a telegrafního spojení v zemi. Pokud však vezmeme v potaz, jak silnými a velkými jednotkami Německo disponovalo ve svých koloniích, které by byly případně schopny porazit nepřítele, dostaneme se oproti jiným mocnostem k naprosto směšnému a zanedbatelnému číslu 2871 mužů.⁵⁵ Avšak pravdou zůstává, že Němci počítali maximálně s potlačováním slabých povstání a revolt domorodců. Naproti tomu v Evropě počítali s tím, že by se mohli dostat do války na dvou frontách, a tak je možná na druhou stranu logické, proč si v koloniích vydržovali tak malé čistě německé posádky.

Mezitím německá koloniální správa s menšími či většími úspěchy potlačovala snad každý pokus o jakoukoliv revoltu, která by se byť jen snažila podkopat autoritu říše. Zatímco počátkem roku 1891 to malou chvíli vypadalo, že správa v Tanganice bude mít čistě civilní charakter, nebylo tomu tak. V Ruandě-Urundi sice od roku 1896 proběhlo několik konfliktů, především pak na území Urundi, ale nejpozději do roku 1906 se přeci jen podařilo nastolit

---

⁵⁴ SUNRESI, Thaddeus, *Reinterpreting a Colonial Rebellion: Forestry and Social Control in German East Africa, 1874–1915*. In: *Environmental History*, 8, 2003, 3, s. 430.

⁵⁵ VANDERVORT, s. 38.

jakousi stabilní správu, avšak ve zbytku Německé východní Afriky se od jejího počátku objevovaly stále nové a nové problémy, které německá správa řešila agresivní cestou. Němci stále zakládali své obchodní stanice a uzurpovali si moc v kraji, což se samozřejmě místním nelíbilo. Ovšem na jednu stranu se jim musí nechat, že na sklonku roku 1892 založili v obci Tanga první školu. Už v srpnu 1891 se Němcům odmítl podrobit náčelník kmene Vahehe Mkwawa. Nedlouho poté Mkwawa se svými bojovníky rozprášil expediční sbor velitele Zelewského, což Berlín naprosto šokovalo.⁵⁶ Po tomto fiasku a po ještě několika dalších neúspěších v následujících letech bylo jasné, že *Ostafriku* povedou opět vojenští guvernéri.⁵⁷ Díky tomuto rozhodnutí však došlo ještě k většímu útlaku a útisku místních, a také to znamenalo zesílení vojenských akcí proti odbojným kmenům. „*Území pod kontrolou německých úřadů bylo rozděleno na vojenské spravované důstojníky ze střediskové stanice zvané boma. Všechna vhodná půda byla vyvlastněna a předána německým soukromníkům i společností jako budoucí plantáže.*“⁵⁸ Jeden z mála, kdo tento vývoj situace ohrožoval, byl stále bojovný náčelník Mkwawa, ale po několika letech tuhých bojů už i jemu docházel dech. Postupně byl stále více a více vytlačován, až se sám se svými lidmi musel uchýlit k partyzánské válce. Během roku 1894 byl pak navíc otevřen ještě první úsek severní železnice z města Tanga do Pongwe. Avšak celá železnice byla dokončena až někdy kolem roku 1905.⁵⁹ Objevovaly se však i další změny v životě domorodého obyvatelstva. „*V Dáresálamu vyšly v roce 1899 poprvé noviny Deustch-Ostafrikanische Zeitung, okresní úřad ve městě Tanga zavedl 1. srpna 1899 dvě hodiny denního vyučování pro všechny domorodé děti s úmyslem zahájit kulturní a zvykovou asimilaci domorodců.*“⁶⁰

Abychom ale jen nekritizovali německou správu, je třeba si uvědomit, že Německá východní Afrika se rozkládala na obrovském území, které bylo velké

⁵⁶ KLÍMA, Jan, *Pod německou vlajkou. Příběh jedné koloniální říše*, Praha 2005, s. 154.

⁵⁷ Tamtéž, s. 155.

⁵⁸ Tamtéž, s. 155.

⁵⁹ Tamtéž, s. 156.

⁶⁰ Tamtéž, s. 159.

téměř 100 tisíc kilometrů čtverečních. Demografická a etnografická situace pak také nebyla příliš jednoduchá, jelikož zde žily obrovské a velmi rozdílné skupiny kmenů a jiných společenství. Na území tehdejší Ruandy a Urundi byla centralizace moci a tudíž i samotná správa samozřejmě o něco jednodušší, ale když si vezmeme společenství, jež žila mezi pobřežím a Velkými jezery, tak tato společenství jasně naznačovala o něco nižší stupeň organizovanosti a schopnosti akceptovat cizí centralizovanou nadvládu, tudíž i rozšiřování cizího evropského vlivu a stylu života, bylo trnem v oku každého domorodého bojovníka.⁶¹ Když pak docházelo na tvrdou pacifikaci a útisk členů neposlušných kmenů, na brutální výběr daní, případně na následné odvádění venkovanů na neplacené nucené práce a na plantáže s bavlnou či s kaučukem, menší bojůvky pak byly jen předzvěstí něčeho mnohem většího.

2.4 Pacifikace hnutí Maji Maji a následné reformy

Pokud bychom chtěli hledat původ hnutí Maji Maji, které se v letech 1905–1907 velmi tvrdě vymezovalo proti německé nadvládě, museli bychom se opět vrátit o pár let zpět. Největším hnacím motorem, který na jihu Tanganiky zapříčinil mohutné povstání například lidu Matumbi a Ngindo, bylo především německé neporozumění jak místnímu lidu, tak jejich zvykům a stylu života. Matumbi ani Ngindo nebyli lidem s přímo centralizovanou vládou, a tak když přišli Němci s jejich Německou východní Afrikou, která se snažila sjednotit celý region pod vlastní správu, nastaly první potíže. Němci si totiž na místních náčelnících, kterým přenechávali vládu nad menšími okresy, vynucovali placení různých tributů za ochranu, případně platbu v naturáliích. Už jen díky těmto platbám a vzrůstajícímu násilí ze strany kolonizátorů docházela místním trpělivost. Ale to bohužel nebylo všechno. Po čase totiž přestávaly být platby v naturáliích přijímány, jelikož Němci potřebovali především finance k fungování své kolonie,

---

⁶¹ MOSES, s. 306–307.

tudíž došlo k uvalení daní nejdříve na obydlí, poté i na hlavu.⁶² Daně však byly tak vysoké, že se většina domorodců pomalu dostávala do situace, kdy nebyli schopni platit daně a než aby riskovali, že jim zabaví dobytek, museli chodit na nucené neplacené práce daleko od svého bydliště, kde si svůj dluh museli odpracovat kupříkladu při stavbě železnice, silnic, případně sklízením bavlny na nově zakládáných plantážích a podobně. Tito lidé však rádi žili svůj jednoduchý a svobodný život. Z dlouhodobého hlediska bylo podobné zacházení s domorodci lidu Matumbi a Ngindo nepřijatelné, tudíž se něco muselo stát.

Jedním z hlavních důvodů byly tedy daně, které domorodci nebyli schopni platit. Avšak nešlo zde pouze o daně. Jedním z důvodů, které v praxi donutili různé typy lidí z jižní Tanganiky spojit se proti společnému nepříteli, byla německá krutost a nemilosrdnost. Ovšem je zde i další důvod, v němž už se jedná přímo o touhu po určité nezávislosti. Pokud bychom si tedy měli ve zkratce vysvětlit, co to bylo hnutí Maji Maji, tak šlo zejména o povstání a vedení války proti německému útlaku a vykořisťování. Podle některých to bylo také v jistém slova smyslu osvobozenécké hnutí.⁶³ A proč se toto hnutí vůbec nazývalo Maji Maji? Především měl tento název původ v zázračné vodě či medicíně (maji), která africkým bojovníkům údajně poskytla imunitu vůči kulkám.⁶⁴ Tato fáma byla samozřejmě značně nadnesená, avšak odhodlaní válečníci kmenů, mezi něž patřil například i již dříve zmíněný lid Matumbi a Ngindo, byli ochotni věřit čemukoliv, co jim mohlo alespoň nějakým způsobem pomoci proti útlaku z rukou jejich dosavadních pánů.

Jih se začal bouřit. Mezi první kmeny, které povstaly, se řadili lidé Vaporogo a Vagido z povodí řeky Rufiji, k nimž se později přidali i místní Svahilci, jimž vadila spíše německá konkurence a tvrdé postihy za obchod s otroky.⁶⁵ Místní domorodci už měli dost německých represí vůči svým lidem,

---

⁶² GWASSA, s. 44–45.

⁶³ Tamtéž, s. 85.

⁶⁴ SUNRESI, Thaddeus, *Reinterpreting a Colonial Rebellion: Forestry and Social Control in German East Africa, 1874–1915*. In: *Environmental History*, 8, 2003, 3, s. 430.

⁶⁵ KLÍMA, Jan, *Pod německou vlajkou. Příběh jedné koloniální říše*, Praha 2005, s. 163.

a tak na jaře roku 1905 vzali věci do svých rukou. Během dubna se rozhořely první boje, kdy většinou nespokojení rolníci útočili na plantáže a ničili vše, co se zničit dalo. Během chvíle pak povstání získalo oporu především v přístavu Kilwa, odkud se šířily zprávy o vyhlášení války cizincům. Za tyto zprávy byl zodpovědný především kult Kinjikitile, který svým způsobem inicioval lid ke vzpouře.⁶⁶ Ten samý kult byl pak zodpovědný i za již výše zmíněnou zázračnou vodu, jež měla chránit africké bojovníky před bělošskými kulkami.

Na přelomu června a července se již hnutí rozrostlo do neuvěřitelných rozměrů a docházelo k postupným střetům, kdy domorodci celkem organizovaně a účinně přepadali německé patroly, ale především pak plantážnické usedlosti. Koncem července byl pod útokem přístav na Kilwu, několik dalších okresů. Velká část Tanganiky se pro bílé pány stala značně nestabilním a nebezpečným územím. Kvůli organizovanému postupu vzbuřenců bylo velice brzy jasné, že tato vzpoura, která v podstatě přerostla v otevřenou válku, byla plánovaná již delší dobu.⁶⁷ O to hůře se pak Němcům dařilo bránit svá území, která byla stále častěji vystavována nebezpečí. Docházelo k velkým krveprolitím jak na německé straně, tak na straně domorodců. Lid Ngindo proti svým utlačovatelům používal tradiční zbraně, mezi něž patřily především luky, zatímco lid Matumbi vynikal především v práci s kopím a různými bojovými holemi.⁶⁸ Později se však naučili používat i klasické střelné zbraně. Kvůli této nevýhodě se museli afričtí válečníci uchýlovat spíše ke guerillovému způsobu boje, kdy využívali taktiky, která by se dala nazvat „udeř a uteč“, ale především v počátcích povstání, kdy věřili i ve svoji zázračnou vodu, se nevyhýbali ani přímým střetům s německými pořádkovými silami.

Velmi brzy se Němci dostali do situace, kdy museli opevnit své vojenské stanice a svá města, ze kterých vytvořili opěrné body, jež vzdorovaly celkem organizovanému a agresivnímu nátlaku hnutí Maji Maji. Nevýhoda Němců

---

⁶⁶ GWASSA, s. 140.

⁶⁷ Tamtéž, s. 132.

⁶⁸ Tamtéž, s. 50.

spočívala v tom, že v zásadě nebyli na takový odpor připraveni. Ve vnitrozemních vojenských stanicích měli umístěny jen malé jednotky, které neměly v otevřeném boji skoro žádnou šanci, a pokud byla vyslána nějaká větší jednotka do otevřeného prostoru, mohla se velmi snadno stát obětí guerrilového způsobu boje domorodců, kteří se výborně vyznali v okolním terénu. V polovině roku 1905 pak byli bojovníci Maji Maji v Madabě a překročili řeku Rufiji. To guvernéra Götzena zneklidňovalo, protože v srpnu se vzpurné jednotky přiblížili k samotnému Dáresalámu. Za méně než týden pak do Německa zaslal telegrafickou žádost o posily. Vzápětí nechal vytvořit několik nových jednotek a poslal pro dvě válečné lodě s námořní pěchotou, která měla spolu s loděmi podporovat vojenskou protiofenzívu.⁶⁹

Ačkoliv Němce děsila účinnost, s jakou se odboji dařilo ovládat rozlehlá území v Tanganice, sám Götzen pak na druhou stranu obdivoval organizovanost, připravenost a především disciplinovanost domorodců. Ale to bylo to tak vše, protože po příchodu posil se čekalo, že se karta obrátí. Mezitím Götzen a jeho podřízení využívali klasických scénářů k podlomení morálky domorodců, jichž se neštítily ani ostatní koloniální mocnosti té doby. *„Velitelé Schutztruppe majori Götzen a Schleinitz...nad podstatou odporu nehloubali a na přelomu roku 1905–1906 se plně věnovali válce proti vzpurným ‚vazalům‘...Němci nasadili jak vynikající zbraně a kulometry, tak moderní organizaci válečných operací a tuto směs okořenili zstrašovacími vyvražďováními a taktikou spálené země...Němci zabíjeli, ničili celé vesnice, pálili úrodu a hnali zpanikařené domorodce do nejistoty a do střetů s jinými kmeny.“*⁷⁰

Postupem času se agresivní politika německé správy začala vyplácet. Dříve než dorazily posily, Němci získali alespoň některé oblasti pod svoji kontrolu, a tak když připluly i válečné lodě, došlo na velké střety, po kterých se jim poddávalo stále více a více odbojných kmenů, jejichž populace začala být

⁶⁹ Tamtéž, s. 164.

⁷⁰ KLÍMA, Jan, *Pod německou vlajkou. Příběh jedné koloniální říše*, Praha 2005, s. 165.

silně zdecimovaná. Karta se začala obracet někdy ke konci roku 1905, kdy povstalcům začínal docházet dech. Na rozdíl od Němců, hnutí Maji Maji nemělo tak spolehlivé a téměř nevyčerpatelné zásobování. Jejich lid umíral po tisících, a tak se hnutí Maji Maji drželo od poloviny roku 1906 spíše v obraně. Díky válce, nemocem a hladu zemřelo mnoho lidí. Do konce roku 1906 se Němci stali pány situace a v roce 1907 zlomili poslední největší ohniska odporu, mezi něž patřili Nguniové.⁷¹

Jedním z okamžitých důsledků porážky hnutí bylo to, že se Afričanům nepovedlo svrhnout německou koloniální nadvládu. Naopak došlo ještě k posílení bezpečnostních složek, které byly rozmístěny téměř všude v oblasti tehdejší Tanganiky, kde měly za úkol udržovat pořádek. Po tvrdém potlačení povstání to ovšem nebyl zase až tak nezvládnutelný problém, jelikož, jak už jsme se zmínili o něco výše, populace odbojných kmenů zažily strmý pád.

Pro neposlušné kmeny tato rebelie znamenala tedy přísnější dohled, avšak došlo i k nějakým změnám, jež by se daly považovat za v rámci možností pozitivní. V první řadě toto hnutí vzniklo především kvůli německému vykořisťování a kvůli jejich tvrdé a nekompromisní politice vůči obyvatelstvu na jihu. Ačkoliv hnutí Německé východní Afriky selhalo, v konečném důsledku vedlo k implementování několika reforem, jež měly zajistit, aby se podobná situace už nikdy neopakovala.⁷² Díky reformám, a také díky vyšší bdělosti německé správy se pak až do začátku první světové války neobjevila žádná srovnatelná vzpoura proti vládnoucímu režimu.

Mimo jiné se ovšem německá správa setkala i s dalšími problémy, které bylo třeba řešit. Byla to kupříkladu záležitost, které musela čelit prakticky každá koloniální správa z doby před první světovou válkou – jakým směrem by se měl ubírat ekonomický vývoj v každém teritoriu. Existovalo samozřejmě několik

---

⁷¹ Tamtéž, s. 165.

⁷² SUNRESI, Thaddeus, *Reinterpreting a Colonial Rebellion: Forestry and Social Control in German East Africa, 1874–1915*. In: *Environmental History*, 8, 2003, 3, s. 431.

alternativ, z nichž jedna z nejčastěji užívaných byla takzvaná politika „Západního pobřeží“, kde šlo v podstatě o zemědělství pod africkým rolníkem, přičemž další alternativou byla „Jihoafrická“ politika evropského osídlení.⁷³ Těmito problémy se Němci zabývali dokonce i v průběhu hnutí Maji Maji, kde pro východ byla logickým řešením druhá alternativa, která nakonec byla i částečně přijata, avšak Němci v podstatě nikdy nedospěli k jednotnému názoru, který by tuto otázku uspokojivě zodpověděl.⁷⁴

Proč však vůbec došlo k těmto problémům, proč došlo k samotnému povstání a dalo se mu nějakým způsobem předejít? Můžeme se jen dohadovat o tom, co Němci udělali správně a co udělali špatně, jelikož oblast Německé východní Afriky je územím, na kterém v té době žilo na sto různých kmenů s odlišnou kulturou a s odlišnými zvyklostmi, avšak je jisté, že povstání by se pravděpodobně nekonalo, případně by nenabývalo tak velkých rozměrů, kdyby se německá správa zkrátka chovala lépe ke svým africkým poddaným a nelačnila by pouze po zisku z daní.

Samozřejmě bychom si zde mohli uvést i spoustu dalších informací ohledně situace, která následně panovala v Německé východní Africe v období mezi koncem hnutí Maji Maji a první světovou válkou. Tyto informace by rozhodně vydaly na samostatnou knihu, ale tato práce je pouze jakýmsi obecným nastíněním situace, jež ve východní Africe panovala. Tímto se raději rovnou přesuneme do doby v předvečer Velké války.

---

⁷³ ILIFFE, John, *Tanganyika under German Rule 1905–1912*, Cambridge 2008, s. 50.

⁷⁴ Tamtéž, s. 51.

3 NĚMECKÁ VÝCHODNÍ AFRIKA BĚHEM VELKÉ VÁLKY

Německá východní Afrika se mezitím v průběhu let stala jakousi perlou Německého císařství, avšak finance do ní vynaložené se ještě ani nevrátily zpět, když propukla první světová válka, která navždy ukončila jakékoliv budoucí ambiciózní plány v této oblasti. V Evropě už to mezitím vělo, zatímco v Africe většina vrchních představitelů německých kolonií doufala v to, že se případná válka odehraje především na evropském bojišti a kolonie tak zůstanou ušetřeny. Avšak i tak byla naprosto jasná jedna věc. Pokud v Evropě vypukne válka, na Německou východní Afriku, a nejen na ni, se vrhnou všechny přítomné mocnosti, především pak tedy Velká Británie s Francií, které na německou kolonii mohly hledět jako na kořist hned z několika důvodů.

Jedním z těchto důvodů bylo například bohatství Německé východní Afriky, jež netrpěla kupříkladu na nedostatek vzácných dřevin, ale samozřejmě zde nešlo jen o dřeviny, případně o kávové, kaučukové a bavlněné plantáže. Zejména pro Brity bylo výhodné tuto kolonii obsadit už jen z toho důvodu, že by se tímto tahem zbavili konkurence a samozřejmě mohli snadno propojit pás svých kolonií na sever od Tanganiky včetně Britské východní Afriky (zhruba dnešní Keňa a Uganda) s oblastmi na jihu. Po obsazení Německé východní Afriky by se sever v podstatě propojil přes tehdejší Rhodesii (dnešní Zambie a Zimbabwe) s Jihoafrickou unií (dnešní Jihoafrickou republikou), což bylo významné britské dominium, které bylo založeno po válkách s Búry spojením Kapska a búrských republik Transvaalu, Natalu a Oranžského státu.

Na rozdíl od svých koloniálních kolegů Němci ve svých koloniích disponovali jen nepatrným množstvím bezpečnostních složek, které sloužili k udržení pořádku a k potlačení menších revolt, avšak nebyly určeny pro boj s početně a technologicky nadřazeným nepřítelem. Kdybychom se podívali jen na počty jednotek, kterými disponovaly jednotlivé mocnosti, mezi něž se řadila Velká Británie, Francie a Německo, uvědomíme si, že nám vyjde neuvěřitelný nepoměr. Velká Británie vázala velké množství svých jednotek jak v Africe, tak

především pak v blízké Indii, ze které mohly ve velmi krátké době připlout ohromné posily. Tyto počty šly do statisíců. I Francie disponovala rozsáhlými možnostmi. Jednotky mohla přisunout z Madagaskaru, ale i z dnešního Maroka či Alžírsko. Jen pro srovnání: V Německé východní Africe žilo roku 1913 asi 5336 bílých obyvatel, z nichž 4107 tvořili Němci. Mezi dospělými se pak dalo řadit 733 civilních a vojenských představitelů 498 misionářů a duchovních, 822 plantážníků, 352 techniků a 523 obchodníků.⁷⁵ To byl jen zlomek počtu bílých osadníků, kterými disponovali jejich ostatní sousedé. Do března roku 1916 se Němcům sice podařilo sehnat až 12 100 vojáků „askari“ a 45 000 nosičů, ale ani zdaleka se tento počet nemohl měřit s počtem vojáků a nosičů, kterými disponovali jen samotní Britové.⁷⁶

Jak už však bylo naznačeno, Evropa se už pomalu připravovala na válku, jakou svět ještě neviděl, avšak na německé straně v Africe vládl zdánlivý klid. *„V roce 1914 byla Německá východní Afrika vzkvétající kolonií. Severní železnice byla před krátkým časem dokončena, což vedlo k velkému rozvoji této části kolonie, jež byla bohatá na vulkanickou půdu a vydatné deště, což vytvořilo z plantážnické práce nejvýnosnější průmyslové odvětví.“*⁷⁷ Železnice, jež je zmíněna výše, měla následně zažít velikou slávu. Před nedávnem byl totiž otevřen její poslední úsek. Náhle došlo ke vzrůstu importovaného zboží, potravin, ale i zbraní a munice. Ze stejného důvodu se poté navýšila i populace bílých osadníků.

Zatímco se však všechno v Německé východní Africe připravovalo na oslavu zprovoznění celé trati a následnou přehlídku, v Evropě již došlo k zahájení války. Německé jednotky vstoupily 4. srpna do neutrální Belgie, čímž porušili její neutralitu. Garantem této neutrality byla Velká Británie, která poté vyhlásila

---

⁷⁵ HENDERSON, W. O., *The Economy of German East Africa, 1914–1917*. In: *The Economic History Review*, 13, 1943, 1, s. 105.

⁷⁶ HOGHES, G. W. T., *African Manpower Statistics for the British Forces in East Africa, 1914–1918*. In: *The Journal of African History*, 19, 1978, 1, s. 114.

⁷⁷ BRIGGS, J. H., *German East Africa During the War*. In: *Journal of the Royal African Society*, 16, 1917, 63, s. 193.

Německu válku. Samotná přehlídka byla původně naplánovaná na 12. srpna 1914 [na její průběh měl dohlížet nově povolaný velitel místních „Schutztruppe“, Lettow-Vorbeck], ale na ní už bohužel nezbyl čas.⁷⁸

3.1 Vývoj vztahů s ostatními mocnostmi v Africe

Co se vývoje vztahů týče, Němci si se svými koloniálními sousedy udržovali relativně dobré vztahy. Francouzské kolonie neměly s Německou východní Afrikou žádnou přímou hranici, o kterou by se mohly přít a Portugalsko samotné bylo tak slabé a závislé na pomoci Velké Británie, že nepředstavovalo nijak zvlášť velkou hrozbu. Naopak se Němci dokonce několikrát zajímali o možnost rozdělení si portugalských území s Velkou Británií, k čemuž ale nakonec nikdy nedošlo.

Roku 1910 se mimo jiné odehrálo několik pro okolní regiony významných událostí. Kapsko, Oranžská republika, Transvaal a Natal, se spojily do jednotného celku, jenž se nazýval Jihoafrická unie. Tato unie byla zároveň britským dominiem. V té době se po volbách v Jihoafrické unii k moci nově dostal Louis Botha a Jan Smuts.⁷⁹ Tato informace se pro nás může jevit jako zbytečná, možná až nepodstatná, avšak tito dva muži patřili mezi významné veterány druhé búrské války a ještě budou mít svoji roli v následujících událostech, především pak během první světové války.

Do roku 1910 měla Německá východní Afrika nejasně stanovené hranice, a proto je pro nás mnohem důležitější konference Kivu-Mfumbiro z téhož roku, jíž se zúčastnilo několik ve východní Africe zainteresovaných zemí. Mezi tyto země patřilo právě Německo, ale také Portugalsko, Belgie a Velká Británie. Tato konference byla důležitá především pro přerozdělení sporných území mezi Britskou východní Afrikou, Belgickým Kongem, Německou východní Afrikou a Portugalskou východní Afrikou (dnešní Mosambik). Mezi Britskou východní

---

⁷⁸ Tamtéž, s. 194.

⁷⁹ THOMPSON, Leonard Monteath, *History of South Africa*, New Haven 2001, s. 157.

Afrikou a Německou východní Afrikou došlo svým způsobem pouze k přesnému vymezení hranic, kdy se do německé oblasti dostala i nejvyšší hora Afriky Kilimandžáro.⁸⁰ Avšak jiná situace nastala mezi Belgičany, Němci a Portugalci. Smlouva roku 1911 vymezila odstoupení několika německých ostrovů na jezeře Kivu pod správu Belgičanů, načež byla roku 1913 uzavřena dohoda mezi Portugalci a Němci, která řešila otázku několika sporných ostrovů poblíž ústí řeky Rovuma.⁸¹ Po uzavření těchto dohod už nebylo mnoho důvodů pro nějaké malicherné spory, přičemž navíc docházelo ke zlepšení hospodářské situace mnoha podnikatelů. *„Zdálo se, že poslední guvernér, Dr. Albert Heinrich Schnee (1871–1949), který nastoupil do úřadu 22. Dubna 1912, před sebou nemá žádné jiné problémy než příjemné potíže růstu...Jedno německé bankovní konsorcium získalo v letech 1913–1914 většinový balík akcií společnosti Nyassa Consolidated...Němečtí podnikatelé jako podnájemníci další velké podnikatelské společnosti Companhia do Zambézia působili až v západomosambickém distriktu Tete. Z ‚trojúhelníku Kionga‘ získávali Němci dost zpráv o chabé portugalské správě, a tak v roce 1913 začali znovu vyjednávat s Brity o možnosti rozdělení portugalských kolonií. Když byla ruka v rukávě, rozmetala tento projekt kolonialistické nesolidárnosti první světová válka.“*⁸²

Se začátkem války se tedy všechny naděje na dobré vztahy zhroutily jako domeček z karet. Němcům se ve východní Africe konečně dařilo, ale vše bylo zničeno po událostech v Evropě. Situace začala být napjatá už v červenci roku 1914, přičemž už 1. srpna přišla do Dáresalámu depeše o nebezpečí, načež však Berlín uklidňoval, že německým koloniím nic nehrozí. Avšak již 3. srpna Britové přerušili telegrafické linky a hned nato 5. srpna přišla zpráva, že mezi Německem a Velkou Británií vypukla válka, k čemuž guvernér Schnee ihned vydával Provolání vyhlašující válečný stav.⁸³ Již v minulé podkapitole jsme se dozvěděli informaci, že německé jednotky vstoupili 4. srpna 1914 do Belgie, čímž porušili

⁸⁰ FARWELL, Byron, *The Great War in Africa*, New York 1986, s. 113.

⁸¹ KLÍMA, Jan, *Pod německou vlajkou. Příběh jedné koloniální říše*, Praha 2005, s. 170.

⁸² Tamtéž, s. 170.

⁸³ Tamtéž, s. 320–321.

její neutralitu, a proto do války vstoupila i Velká Británie. Avšak již o den dříve vyhlásilo Německo válku Francii. Vztahy se měly tedy tak, že německé kolonie musely v blízké budoucnosti počítat s útoky ze strany Velké Británie, Francie a Belgie. Portugalsko zůstávalo prozatím neutrální, ačkoliv jeho budoucí úloha byla už předem daná. Doslova z každé strany obklíčená Německá východní Afrika se stala velmi izolovanou částí světa, jež si většinou musela vystačit pouze s tím, co již měla k dispozici.

3.2 Průběh bojů v Německé východní Africe a v jejím okolí

Na sklonku roku 1913 byl do východoafrického Dáresalámu vyslán významný německý důstojník, tehdy ještě pouhý podplukovník, Paul Emil von Lettow-Vorbeck, jenž měl převzít velení nad jednotkami „Schutztruppe“ Německé východní Afriky.⁸⁴ Tohoto muže zde zmiňujeme především z toho důvodu, že to byl jeden z nejvýznamnějších a nejschopnějších velitelů, jež působili na africkém bojišti během první světové války. Lettow-Vorbeck byl jednoduše důstojník klasické pruské vojenské školy, jenž si zakládal na disciplinovanosti, pořádku, připravenosti a především se při většině příležitostí nezdřáhal tvrdě udeřit jako první. Je tedy jasné, že Lettow-Vorbeck byl odhodlaným vojákem, který se nezalekl sebevětší přesily, ale mimo jiné byl také pravým gentlemanem.

Když asi půl roku před začátkem války konečně dorazil do místa určení, nahlásil se u guvernéra Schnee a téměř okamžitě se začal zajímat o to, jak vypadá místní terén, ale především také stav armády a bezpečnostních složek. Při svých inspekcích zjistil, že „Schutztruppe“ se skládá z mužstva o síle 260 Evropanů a 2 472 Afričanů, přičemž zde v případě války byla možnost nasazení četnictva, které se skládalo ze 45 Evropanů a 2 154 „askari“.⁸⁵ Do začátku války a v jejím průběhu došlo samozřejmě k posílení jednotek, avšak proti spojeným

---

⁸⁴ FARWELL, s. 105.

⁸⁵ Tamtéž, s. 109–110.

silám Velké Británie, Francie a Belgie to bylo skoro až směšné číslo. Ovšem ze začátku to vypadalo, že si válku ve skutečnosti přeje jen málokdo.

Guvernér Německé východní Afriky Schnee doufal, že pokud dojde k vyhlášení války, jeho kolonie zůstane neutrální, avšak podobně uvažoval dokonce i guvernér Britské východní Afriky Charles Belfeld. Belfeld měl své důvody, proč by mu válka nemusela přinést nic dobrého. Jeho kolonie byla rozlehlá, avšak zoufale nepřipravená, jelikož se v ní nacházela pouze malá armáda „King’s African Rifles“, jež byla tvořena 62 britskými důstojníky a 2 319 africkými „askari“.⁸⁶ Když ovšem válka konečně propukla naplno, všechno se změnilo. Postupem času se však britské síly na sever od Tanganiky rozrostly do mnohem větších rozměrů, když byli nasazeni i dobrovolníci a rezervy. *„U pozemních hranic Německé východní Afriky se hromadily britské síly: tři pluky King’s African Rifles, dva prapory King’s African Mounted Infantry, prapor jezdců na velbloudech. Britové shromáždili navíc 23 pluků King’s African Rifles Reserve a policejní jednotky z Ugandy, Severní Rhodesie a Jižní Afriky. Za západní hranicí se řadily k postupu proti Němcům početné belgické koloniální jednotky.“*⁸⁷ To ovšem nebylo zcela vše. Kromě místních jednotek se po moři postupně přisouvaly i další britské a indické jednotky, které měly za úkol zajistit město Tanga na severním pobřeží německé kolonie. Avšak po několik dní se nedělo téměř nic vážného. Docházelo jen k menším sporadickým potyčkám.

Na moři už ovšem probíhala válka v plném proudu. Britské lodě zahájily blokádu Německé východní Afriky, která byla nyní víceméně odkázána jen sama na sebe. Němci se sice snažili přesvědčit především Búry, aby se přidali na jejich stranu, ale k jejich věci se přidalo jen málo alespoň trochu významnějších vůdců. Búrští vůdci Botha se Smutsem už plánovali invazní plány proti Němcům. Avšak 12 000 veteránů Búrské války, včetně transvaalského veterána Christiana Beyerse a generála de Weta z Oranžského státu, se rozhodlo k rebelii proti Jihoafrické

---

⁸⁶ Tamtéž, s. 114–115.

⁸⁷ KLÍMA, Jan, *Pod německou vlajkou. Příběh jedné koloniální říše*, Praha 2005, s. 322.

unii, přičemž opustili svá stanoviště a vstoupili do dnešní Namibie.⁸⁸ Někteří z nich se poté přidali k Němcům. „*Smuts převzal velení Union Defence Force a vyhlásil stanné právo, zatímco se Botha úspěšně přesunul proti rebelům. Beyers uprchl a utopil se, když se snažil přeplavat Vaal [řeka]. Další přeběhlík, Smutsův bývalý spolubojovník z Búrské války a politický kolega, Generál Koos de la Rey...byl nešťastnou náhodou zastřelen.*“⁸⁹ Rebelie nakonec skončila fiaskem, díky čemuž se Němci i nadále nemohli spolehnout prakticky na žádnou pomoc zvenčí. Nyní byli prakticky zcela osamoceni. Ale to neznamenal, že se nepokusí udržet co nejvíc sil nepřátel v Africe, aby ulevili vlasti v Evropě. Již 7. září provedli Němci překvapivý útok, kdy kapitán Schultz pronikl se svými jednotkami až k městu Tsavo na území dnešní Keni, kde Britům znepríjemňoval život.⁹⁰ V té době se britské jednotky zmožily jen na občasné protiútoky bez valného účinku, zatímco Němci předváděli spíše agresivnější taktiku, při které se snažili udržovat nepřítel po co nejdelší dobu v obraně. Asi všem bylo jasné, že se jim dříve nebo později přestane dařit odolávat mnohem silnějším a lépe zásobenému nepříteli, avšak i když bylo Němců málo, dokázali se obrnit a i nadále představovali pro britské síly tuhý odpor. Vraťme se ale k oblasti Ruanda-Urundi, na jejíž část si dělali záslusk především Belgičané.

Zatímco v Tanganice se odehrávaly menší potyčky krátce po vypuknutí války mezi Německem a Velkou Británií v Evropě, nějaké skutečné bojové operace se odehrávaly zhruba až od listopadu roku 1914. V oblasti Ruandy a Urundi pak docházelo k menším potyčkám především od konce září stejného roku. Někteří Němci si samozřejmě představovali, že s příchodem války by se konečně mohl naplnit jejich sen, kdy by se především přes belgické Kongo dostali dále na západ a získali by pás země, který pobřežím zasahuje k Indickému oceánu a zároveň k Atlantskému oceánu.⁹¹ Ovšem tyto plány vzaly rychle za své.

⁸⁸ LENTIN, Antony, *General Smuts. South Africa*, London 2010, s. 31.

⁸⁹ Tamtéž, s. 31.

⁹⁰ KLÍMA, Jan, *Pod německou vlajkou. Příběh jedné koloniální říše*, Praha 2005, s. 325.

⁹¹ LOUIS, s. 207.

Problémem Němců byla skutečnost, že reálně disponovali malým počtem jednotek a pouze v oblasti Ruandy a Urundi disponovali opravdu početně slabou vojenskou posádkou sestávající z celkového počtu 24 Evropanů a 152 afrických „askari“.⁹² To mohlo představovat problém, jelikož na druhé straně hranice se mezitím shromažďovaly belgické síly, jež byly připravené pomstít svoji evropskou domovinu, do níž Němci vstoupili již 4. srpna. Podle počtu jednotek v kolonii působil guvernér Schnee spíše jako pacifista, ovšem Lettow-Vorbeck byl odhodlán kolonii bránit a zadržovat nepřátelské jednotky od nasazení jinde co možná nejdélší dobu. Němci tedy nijak zvlášť nezaháleli. *„4. října 1914 Wintgens překazil belgický pokus převzít Kisendži...Obě strany se stále chovaly defenzivně; nikdo nebyl schopen podniknout hlavní ofenzívu...Více a více potyček pak proběhlo během roku 1915.“*⁹³ A už i toto představovalo pro Němce vcelku vážný problém. Otázka zněla: Jak by jen mohli toto území ubránit s tak málo muži proti belgické invazi? Odpovědí byla agilní strategie rychlých přesunů, kdy se německé jednotky musely prakticky stále pohybovat a útočit, přičemž často využívaly momentu překvapení a tím Belgičanům způsobovali po dlouhou dobu nemalé ztráty. Belgičané postrádali potřebnou sílu ke zlomení nepřítele, a tak stále podnikali spíše defenzivní akce, čekajíc na britskou podporu. Avšak Britové jim v tu chvíli doporučili, aby jakoukoliv invazi odložili alespoň na duben roku 1916.⁹⁴ Ovšem když k této akci konečně došlo, německé síly už se dávno postupně stahovaly ze svých pozic na východ a na jih do vnitrozemí Tanganiky. Ruanda-Urundi padla do rukou Britů a Belgičanů někdy na přelomu dubna a května 1916, kdy už se zde část německých jednotek vůbec nevyskytovala, přičemž poslední německé jednotky se stáhly až ve druhé polovině září stejného roku.⁹⁵

V Tanganice se mezitím odehrálo hned několik zajímavých a především důležitých událostí. V prvé si Lettow-Vorbeck uvědomoval, že ať jeho vojska

---

⁹² Tamtéž, s. 211.

⁹³ Tamtéž, s. 211.

⁹⁴ Tamtéž, s. 216.

⁹⁵ Tamtéž, s. 218–222.

vyhrají sebevíce bitev, tvrdohlaví Britové budou stále posílat nové jednotky, a proto zde nebyla šance vyhrát válku v Africe. Zároveň bylo ale jasné, že čím déle a zarputileji bude jejich jednotky upínat na Německou východní Afriku, tím více se jich také bude vázat na ono území, čímž teoreticky mohl ulehčit například evropské západní frontě, a proto „Schutztruppe“ rozdělil na tři hlavní skupiny: severní pod majorem Georgem Krautem, jihozápadní pod hraběte Falkensteina a západní pod generálmajora Kurta Wahlea.⁹⁶

Další důležitou událostí byly britské plány pro mnohem serióznější vstup a invazi do severovýchodní části Německé východní Afriky, kdy jim šlo především o zisk měst Longido a Tanga. 3. listopadu bylo Brity vysláno asi 1500 anglo-indských jednotek se stovkou mul s vodou, které měly za úkol menší cíl, jímž bylo Longido uprostřed severovýchodní hranice Tanganiky.⁹⁷ Avšak Němci znali výborně okolní terén, tudíž věděli i o pohybech Britů. Major Georg Kraut velel jednotce o síle 80 Němců a 600 „askari“, s nimiž podnikl několik přesných přepadů, které Britům způsobily ztráty 52 mužů a navíc jim byly rozehnány muly se zásobami vody.⁹⁸ Díky těmto nenadálým útokům bylo Longido uhájeno. Ovšem o dva týdny později byli Němci vytlačeni a město ovládl britský generál James Stewart.⁹⁹

Mezitím se do přímého ohrožení dostala samotná Tanga, již obranu zajišťovala pouze jediná německá četa. 2. listopadu 1914 se na lodích přiblížil britský expediční sbor o síle asi 8 000 mužů, který začal s výsádkem na mysu Ras Kazone.¹⁰⁰ *„Lettow-Vorbeck, který byl v Moši, neprodleně reagoval...Ještě 2. listopadu nastoupilo do vlaku jeden a půl roty, příštího dne ráno vyjelo z Moši velení s další rotou, zanedlouho se vydaly na cestu k pobřeží další tři roty. K moři musel pospíchat i major Kraut, jehož muži operovali západně od Kilimandžára*

---

⁹⁶ FARWELL, s. 190–191.

⁹⁷ Tamtéž, s. 160.

⁹⁸ Tamtéž, s. 161–162.

⁹⁹ Tamtéž, s. 162.

¹⁰⁰ KLÍMA, Jan, *Pod německou vlajkou. Příběh jedné koloniální říše*, Praha 2005, s. 327.

v *kopcích kraje Longido*.¹⁰¹ Po tomto rychlém shromáždění jednotek šlo jen o to, aby se britské jednotky zdržely co nejdéle, než Lettow-Vorbeck shromáždí dostatečné množství jednotek. 3. listopadu se Britové vydali na pochod, na jehož konci se dostali až k městu Tanga a ovládli jeho okrajové části. 4. listopadu nastal britský útok, který měl za cíl obsadit město, čemuž se za každou cenu snažilo zabránit těch několik málo německých jednotek. Po intenzivních bojích se jim povedlo obrátit bitvu ve svůj prospěch a večer už se k radosti Němců všechny britské jednotky stahovaly z oblasti. Poté už se pouze rozběhly rozhovory o řešení nastalé situace. Bylo rozhodnuto, že se Britové stáhnou a odplují, což se stalo 6. a 7. srpna.¹⁰² Britové měli ztráty asi 817 mužů a kvapně opouštěli mys Ras Kazone, přičemž na něm a v jeho okolí zanechali velkou část výzbroje a munice. Němci se tak obohatili o 600 000 kusů munice, několik pušek 16 kulometů.¹⁰³ Po takto úspěšné akci se Němcům samozřejmě podstatně zlepšila morálka, ale nejen ta. Přeci jen porazili mnohem početnějšího nepřítele, ale i toto vítězství nemohlo odvrátit to, co se zdálo být nevyhnutelným faktem. Britové již o pár týdnů později ovládali stále rozsáhlejší území Německé východní Afriky, což však nemohlo zabránit v její vytrvalé obraně.

Po uhájení Tangy se situace na některých místech zklidnila, i když se však Britům poddávalo stále větší území. Stále sice docházelo ke střetům a občasným bojůvkám, případně k ostřelování z palub lodí, ale situace byla až nečekaně klidná. Ovšem k jednomu vážnějšímu incidentu přeci jen došlo. Britové, kteří již byli značně mrzutí z proher, které jim uštěďovala strategie Lettow-Vorbecka a jeho podřízených toho měli akorát dost. U Dáresalámu se objevila celá britská flotila. Došlo k několika incidentům, po kterých se strhla přestřelka, přičemž jeden z křižníků zamířil na guvernérův palác a zničil ho, načež Britové vzápětí na krátkou dobu odpluli.¹⁰⁴

---

¹⁰¹ Tamtéž, s. 327.

¹⁰² Tamtéž, s. 328–329.

¹⁰³ FARWELL, s. 178.

¹⁰⁴ KLÍMA, Jan, *Pod německou vlajkou. Příběh jedné koloniální říše*, Praha 2005, s. 331.

Začátkem roku 1915 to vypadalo, že si nikdo netroufá zahájit účinnou ofenzivu, ačkoliv britských útoků razantně přibývalo. Lettow-Vorbeck začal téměř okamžitě posilovat stavy svých jednotek. Byl to přísný, ale spravedlivý člověk, jehož vlastní síla spočívala i v tom, že byl jedním z mála velitelů, který nedbal ani tak na předsudky ohledně rasy, ale spíše dbal na schopnosti, a tak se stávalo, že neměl problém s umístěním Afričana do bílé jednotky a naopak.¹⁰⁵ Postupné rekrutování v nejméně osídlených oblastech způsobilo, že se německé síly do konce roku 1915 rozrostly na 2 998 Evropanů a 11 300 „askari“, přičemž zajímavý byl i fakt, že místní Afričané neměli nijak zvlášť velký zájem na jakémkoliv povstání proti německé moci.¹⁰⁶

Od začátku roku se nakonec intenzita britských útoků stále zvyšovala. Němci se je často snažili odrazit i za cenu vysokých ztrát, ale ztráty nepřítele byly i tak větší. Probíhaly střety na vodě i na souši. S blížící se polovinou roku se však přestávalo Němcům dařit. Některé britské jednotky již poučili z klasických německých výpadů, kterým začaly odolávat. Ovšem aby toho nebylo málo, tak 11. července potopila britská flotila německý křižník Königsberg, z něhož kapitán Looff se svými lidmi odmontoval několik děl, jež užívaly i v pozdějších bojích.¹⁰⁷ Situace se zdála být stále horší. Portugalsko bylo sice stále neutrální, ale už se šířily zvěsti, že brzy stane na straně svého spojence, totiž Velké Británie.

Se začátkem roku 1916 konečně odstartovala dlouho očekávaná britská ofenziva. Německé síly musely na několika místech čelit obrovské přesile Britů, které se zpočátku dařilo odrážet. Avšak v únoru 1916 převzal Smuts velení 45 000 mužů imperiálního vojska, které předtím selhalo při útoku do Německé východní Afriky, avšak i on se setkával s problémy ve formě nemocí, jež běžně zasahovaly jeho muže v poměru 30 nemocných na jednoho zraněného.¹⁰⁸ Smuts mezitím pokračoval v postupu, ve kterém společně s Belgičany počítali, že budou

---

¹⁰⁵ FARWELL, s. 192–193.

¹⁰⁶ Tamtéž, s. 193.

¹⁰⁷ KLÍMA, Jan, *Pod německou vlajkou. Příběh jedné koloniální říše*, Praha 2005, s. 335.

¹⁰⁸ LENTIN, s. 32.

Němce tlačit stále více k jihu. 9. března se navíc v Evropě na stranu Dohody přidalo i Portugalsko, které dostalo 13. března pokyn k zahájení vlastní ofenzívy proti německému nepříteli v Africe.¹⁰⁹ Němci sice stále občas odrazili nějaký ten postup nepřítele, avšak jednoduše nepřekonatelná totální nepřátelská přesila byla znát. Němci už vedli spíše jen ústupové boje, při kterých Britům, Belgičanům a Portugalcům způsobovali značné ztráty, ale byly to ztráty, které si nepřítel mohl dovolit. Během několika měsíců padla města jako Bismarckburg a Neu-Langenburg,¹¹⁰ Už v září roku 1916 Británie a její spojenci ovládali šest sedmin plochy a devět desetin obyvatel Německé východní Afriky.¹¹¹ A jen tak pro zajímavost: Britové měli v této době v poli kolem 80 000 mužů; Lettow-Vorbeck pak disponoval spolu s Wahleovými jednotkami asi 8 000 muži, přičemž dalších 1 500 bylo roztrženo různě po okolí.¹¹² Obdivuhodný nepoměr sil.

Generál Smuts stále vytrvale pronásledoval německé jednotky, ale Lettow-Vorbeck mu minimálně stejně vytrvale vzdoroval díky svým pohyblivým a morálně silným jednotkám, kterým se zároveň snažil zajistit alespoň nějaké zásobování při jejich patrolách, kdy se britským jednotkám snažili znepříjemnit život, jak jen to bylo možné. *„Zocelené němečtí vojáci bílé i tmavé pleti se naučili doplňovat vyčerpané zásoby munice válečnou kořistí a nápadně slušným jednáním vůči domorodcům dokázali přežít i v krajích, které s nimi mohly spolupracovat jen na základě dobrovolnosti.“*¹¹³

Němci byli nyní sice doslova natlačeni na jihovýchodě „Ostafriky“, ale přesto se nevzdávali. Plány na rozdělení nebo přímo zničení německých jednotek se Smutsovi nedařily. Lettow-Vorbeck i nadále představoval hrozbu, se kterou se muselo počítat. Ovšem už dávno nebojovalo na frontě, po které se rychle pohybovaly jednotlivé roty. Nyní docházelo spíše k náhodným sporadickým soubojům, kdy německá generalita využívala převážně potenciálu způsobu boje

¹⁰⁹ KLÍMA, Jan, *Pod německou vlajkou. Příběh jedné koloniální říše*, Praha 2005, s. 340.

¹¹⁰ Tamtéž, s. 342.

¹¹¹ Tamtéž, s. 347.

¹¹² FARWELL, s. 310.

¹¹³ KLÍMA, Jan, *Pod německou vlajkou. Příběh jedné koloniální říše*, Praha 2005, s. 352.

„udeř a uteč“. V průběhu roku 1917 Němci postupně ztráceli všechny své opěrné body, a tak se stále stahovali spíše k jižní hranici, přičemž podnikali odvážné ústupové akce. Někdy šlo dokonce o výpady s charakterem protiútoků, mezi něž by se mohl zařadit ústup Wahlea, kterého pronásledovali Britové. Wahle se jim ale postavil a na pomoc mu přispěchal i Lettow-Vorbeck, načež britské nigerijské vojáky 16. října zahnali zpět do buše.¹¹⁴ Tato a ještě několik dalších akcí byla ukázkovým příkladem toho, že Němci se stále nehodlali vzdát. Avšak německá koloniální armáda byla stále více a více roztržštěná do menších skupin, které se navzájem stávaly stále izolovanějšími nejen od zásobování, ale i jedna od druhé. S přibývajícím raněnými se pak samozřejmě snižovala celková pohyblivost německých jednotek, a tak byly lazarety i s raněnými ponechávány nepříteli.

Lettow-Vorbeck mezitím přemýšlel o dalším postupu. V prakticky již bývalé Německé východní Africe, kterou z velké části ovládal nepřítel, nebylo nadále bezpečno, a tak zničili nebo odnesli vše, co mělo nějakou vojenskou hodnotu a rozhodli se postoupit dále přes Rovumu na jih. V listopadu 1917 se stal jasnou volbou portugalský Mosambik [jinak také známý jako Portugalská východní Afrika], který se jevil jako prozatím nejméně nebezpečné území. Portugalci sice již nasadili své bělošské jednotky, ale proti německému postupu to leckdy nestačilo, tudíž byli paradoxně Němci zásobováni z portugalského proviantu.¹¹⁵

Po zbytek roku se Němci pohybovali po Portugalské východní Africe relativně volně. Avšak už bylo znát, že jim pomalu dochází pomyslný dech. Do Mosambiku se mezitím stahovaly britské oddíly, které měly pomoci s konečnou porážkou německých oddílů. *„Boje u Luambaly 17. ledna ukázaly, že pro Němce brzy skoční víceméně volný pohyb po rozsáhlých krajích okresů Niassa a Cabo Delgado, majetku spíše Ňaské společnosti než lisabonské vlády.*

---

¹¹⁴ Tamtéž, s. 355.

¹¹⁵ Tamtéž, s. 359.

*Vzápětí však pravidelné deště zastavily pohyby všech armád na celé týdny.*¹¹⁶ Výlevy počasí tedy na čas prakticky přerušily jakékoliv vojenské operace, avšak postupem času bylo jasné, že stále se přesouvající zbytky „Schutztruppe“ nemají z dlouhodobého hlediska velkou šanci k přežití. Postupně se německým jednotkám přestalo dařit. 22. května ztratili zásoby 70 000 kusů munice, které díky dalším přepadovým operacím dokázaly nahradit jen zčásti.¹¹⁷ Do konce bojových operací zbývalo ještě několik málo měsíců, ale ve vzduchu již visel jakýsi náznak toho, že zanedlouho bude nekonečnému strádání konec.

3.3 Ukončení bojů, výsledek války a konečné následky

Lettow-Vorbeck i nadále vedl své poměrně zdecimované a zubožené jednotky k dalším drobným vítězstvím. Jeho mužům opět docházely zásoby, a tak navzdory všemu 1. června 1918 napadl a obsadil Alto Molócué, portugalské správní a zásobovací centrum; v červenci pak obsadili ještě Nhamacurru, čímž se jim otevřely sklady dalšího zásobovacího centra.¹¹⁸ Lettow-Vorbecka navíc jeho pověst předcházela tak, že budil respekt i v očích svých protivníků. Když se do německého zajetí dostal britský velící důstojník, podplukovník Hugh Carey Dickinson, požádal, aby ho vzali za svým velitelem, se kterým si chtěl alespoň potřást rukou.¹¹⁹

Postupem času na tom byly Lettow-Vorbeckovy jednotky stále hůř. Většina jeho sil byla zdecimována chorobami, tudíž na mysli logicky vyvstávala myšlenka na návrat domů. V září se proto vydali na pochod a 28. září 1918 překročili řeku Rovuma, což je zavedlo zpět do vytoužené Německé východní Afriky. Po svém příchodu obsadili několik zásobovacích stanic, avšak když se vrátili, přineslo jim to i řadu problémů provázených především dezercí nosičů a černých „askari“.¹²⁰ 9. listopadu pak obsadil město Kasamu, načež po pár dnech

---

¹¹⁶ Tamtéž, s. 361.

¹¹⁷ Tamtéž, s. 363.

¹¹⁸ FARWELL, s. 348.

¹¹⁹ Tamtéž, s. 349.

¹²⁰ Tamtéž, s. 350.

došlo k naprostému zvratu, když 11. listopadu přišla zpráva, jež oznamovala konec války v Evropě.

Lettow-Vorbecka tato zpráva zastihla o několik dní později, načež okamžitě reagoval na podmínky, jež nepožadovaly, aby se Němci „bezpodmínečně vzdali“, ale požadovali „evakuaci“ veškerých jednotek z Německé východní Afriky do měsíce od obdržení zprávy.¹²¹ Tato informace byla předzvěstí budoucího stažení Německa z Afriky jako takové. Lettow-Vorbeckovy poslední muži „Schutztruppe“ vstoupili do Abercornu 25. listopadu 1918, kde posléze došlo k oficiální kapitulaci Německé východní Afriky a především pak jednotek samotného generála Lettow-Vorbecka.¹²² Válka konečně dospěla ke svému konci, kdy vítězství bylo na straně zúčastněných zemí Dohody, totiž Velké Británie, Belgie, Portugalska a Francie.

Němci tedy nakonec samozřejmě nedokázali zdolat naprostou početní převahu jednotek Dohody, jež disponovala tak obrovskými zálohami, že každou ztrátu dokázala hravě nahradit. Ovšem německý vzdor byl i přes dezercce v posledních měsících až příliš zarputilý a efektivní, tudíž si na straně Dohody vyžádal nezanedbatelně obrovské morální, lidské i finanční ztráty.

Celkově Britové, Jihoafričané, Belgičané a Portugalci nasadily na stíhání Lettow-Vorbeckovy „Schutztruppe“ vojsko o síle asi 300 000 mužů [mezi ně se počítali běloši, askari i Indové]; kvůli chorobám a přepadovým akcím Němců ztratily přibližně 60 000 z nich, přičemž celkové finanční výdaje se vyšplhaly až na 72 000 000 liber.¹²³ Ztráty na německé straně také nepatřily k těm nejmenším, když si vezmeme, že z evropských vojáků se k „evakuaci kolonie“

---

¹²¹ Tamtéž, s. 351–353.

¹²² Tamtéž, s. 353.

¹²³ KOENIG, Duane, *A Note on World War I: General Paul von Lettow-Vorbeck in German East Africa*. In: *Military Affairs*, 34, 1970, 1, s. 14.

navrátilo pouhých 278 mužů.¹²⁴ Z německých „askari“ pak zůstalo přibližně 1 156 mužů.¹²⁵

Odhodlání, s jakým se Lettow-Vorbeck a jeho muži bránili drtivé přesile, vzbuzoval u mnohých velitelů Dohody respekt. Ovšem nebylo to uznání jen pro jejich vysokou morálku a bojeschopnost v téměř beznadějných situacích, kdy se nejvíce ověřila především pohyblivost jednotlivých německých oddílů. Úctu a respekt svých nepřátel si Lettow-Vorbeck získal i díky svým skoro až rytířským zásadám, kdy například osvobodil zajatce, po nichž chtěl pouze slib, že už proti jeho jednotkám nepozdvihnou zbraň.¹²⁶ Díky celkovému úspěchu, kterého na africkém bojišti Lettow-Vorbeck dosáhl, byl po svém návratu do vlasti přivítán jako vítěz a hrdina, ačkoliv říše válku prohrála, což mělo za následek i odevzdání zámořských držav pod správu Společnosti Národů, respektive pod vítězné mocnosti. Lettow-Vorbeck poté ještě několik let sloužil v armádě, avšak nakonec přeci jen po několika letech odešel na zasloužený odpočinek.

Co se Německé východní Afriky jako takové týče, po Pařížské mírové konferenci roku 1919 byla většina jejího území ponechána pod správou Společnosti Národů, avšak fakticky to znamenalo, že především území Tanganiky získala pod svoji správu Velká Británie, zatímco malé území Ruanda-Urundi připadlo pod faktickou správu Belgie.¹²⁷ Podmínkami vytyčenými Versaillskou smlouvou a Pařížskou mírovou konferencí, které mimo jiné řešily například hodnoty reparací, velikost německé armády a změny v obsazení evropských a zámořských teritorií, byla v praxi ukončena existence nejen Německé východní Afriky, ale i dalších německých držav v zámoří, čímž v podstatě skončila koloniální éra Německa.

---

¹²⁴ HENDERSON, s. 109.

¹²⁵ FARWELL, s. 354.

¹²⁶ KOENIG, s. 14.

¹²⁷ CALLAHAN, Michael D., *NOMANSLAND: The British Colonial Office and the League of Nations Mandate for German East Africa, 1916–1920*. In: *Albion: A Quarterly Journal with British Studies*, 25, 1993, 3, s. 443.

4 ZÁVĚR

Co se týče rozdělení sfér vlivu na africkém kontinentu, Německá říše byla proti svým evropským protějškům ve značné nevýhodě, co se zkušeností týče, avšak kupodivu na poslední chvíli dokázala využít situace, když přišlo na konečné dělení území, čímž získala rozlehlá území nejen ve východní Africe. Samotná Německá východní Afrika pak při vrcholu německé expanze zabírala téměř dvojnásobek území, na kterém se rozkládala samotná Německá říše, což byl opravdu pozoruhodný výkon.

Bohužel se však Německá východní Afrika v praxi ukázala jako prodělečný podnik, který začal vynášet teprve před začátkem první světové války, což ovšem nestačilo k vyrovnání finančních prostředků, jež byly během koloniálního období Německa do východní Afriky vynaloženy. Důvodem byl především prvotní nezáměr podnikatelů o tuto oblast a věčná finanční podpora z Německé říše, která do svých kolonií pumpovala nemalé částky jen proto, aby se pomalu rozvíjející region postupem času podvolil nepříteli, proti němuž německé kolonie disponovaly až směšným počtem bojeschopných vojáků.¹²⁸

Mimo jiné musela německá správa čelit mnohým hrozbám ze strany místních kmenů, které byly často nespokojené s pronikáním cizích bělochů na jejich území. Pokud bychom měli zhodnotit celkový úspěch či neúspěch německé koloniální správy, dospějeme k závěru, že počátky byly velmi krušné už jen díky německé neopatrnosti, se kterou agresivně šířily své zájmy mezi původní obyvatelstvo, což často vedlo k různým bojůvkám a vzpourám, které nakonec kvůli potřebě zisku a levné pracovní síly vyvrcholily asi nejmocnějším povstáním, jež se nazývalo Maji Maji, též některými historiky považované za příklad nebo náznak jakéhosi prvního národního povstání proti německému útlaku ve východní Africe. Toto povstání následně ukázalo, že německá správa měla projevit větší respekt k tradicím a zvykům místního obyvatelstva, které

---

¹²⁸ WERNER, A., DILTHEY, R., *German and British Colonisation in Africa*. In: *Journal of the Royal African Society*, 4, 1905, 14, s. 238–240.

jednoduše nevydrželo věčné a především náhlé omezování osobní svobody a agresi, se kterou bylo nuceno dělat přesně to, co jim bylo nakázáno.

Ovšem tento problém neměla jen německá správa, která si po konci první světové správy musela vyslechnout možná i nespravedlivý soud, podle něhož za vlády Německa docházelo ke krutostem, jež se nedají odpustit, tudíž musí nést následky. Ostatní mocnosti se ve svých koloniích chovaly stejně, mnohdy i hůř, přičemž se snažily loajalitu nebo pokoru místních získat stále většími represivními prostředky a útoky, čímž samozřejmě vyvolávaly stále další a další konflikty, tudíž by se dalo říct, že zabavení německých kolonií mělo spíše čistě politický nádech, ve kterém šlo o potrestání provinilého.¹²⁹

Pravdou zůstává, že po povstání Maji Maji se v Německé východní Africe přeci jen něco zlepšilo. Objevilo se několik reforem, které zamezovaly nějakým hrubým nuceným pracím bez nároku na mzdu, a zároveň již nedocházelo k tak krutému vynucování si poslušnosti místních, díky čemuž se za Velké války někteří Afričané ochotně přidávali na německou stranu. Je to až téměř nepochopitelné, jak se místní malá armáda, jež se skládala asi z 3 000 bílých vojáků a 11 000 černých „askari“ mohla po celou dobu války rovnat až s 300 000 bojovníky na straně Dohody. Za tento úspěch mohl jednoznačně Lettow-Vorbeck, který extrémně vynikal v guerillovém způsobu boje, a tak v Africe díky svým rychlým přesunům a překvapivým protiútokům dokázal zdržovat velké množství vojsk Dohody, která by se jinak mohla nasadit například na evropském bojišti.¹³⁰

Co se samotné armády týče, na německé straně pak samozřejmě docházelo i k určité dezerci, ale velká část černých „askari“ zachovala svoji věnost německým pánům díky dosavadní nejnovější reformní politice Němců, kdy se konečně chovali k domorodému obyvatelstvu alespoň s nějakou úctou, ale také díky bojům, ve kterých se mezi běžnými vojáky formovaly určité jedinečné vazby.

---

¹²⁹ SCHNEE, Heinrich, *German Colonization Past and Future. The Truth About The German Colonies*, New York 2009, s. 62.

¹³⁰ KOENIG, s. 14.

5 SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

BOTTE, Roger, *Rwanda and Burundi, 1889–1930: Chronology of a Slow Assassination, Part 1*. In: *The International Journal of African Historical Studies*, 18, 1985, 1, s. 59.

BRIGGS, J. H., *German East Africa During the War*. In: *Journal of the Royal African Society*, 16, 1917, 63, s. 193.

CALLAHAN, Michael D., *NOMANSLAND: The British Colonial Office and the League of Nations Mandate for German East Africa, 1916–1920*. In: *Albion: A Quarterly Journal with British Studies*, 25, 1993, 3, s. 443.

FARWELL, Byron, *The Great War in Africa*, New York 1986.

GWASSA, Gilbert Clement Kamana, *The Outbreak and Development of the Maji Maji War 1905–1907*, Köln 2005.

HENDERSON, W. O., *The Economy of German East Africa, 1914–1917*. In: *The Economic History Review*, 13, 1943, 1, s. 105.

HOGHES, G. W. T., *African Manpower Statistics for the British Forces in East Africa, 1914–1918*. In: *The Journal of African History*, 19, 1978, 1, s. 114.

ILIFFE, John, *Tanganyika under German Rule 1905–1912*, Cambridge 2008.

KLÍMA, Jan, *Dějiny Afriky. Vývoj kontinentu, regionu a států*, Praha 2012.

KLÍMA, Jan, *Pod německou vlajkou. Příběh jedné koloniální říše*, Praha 2005.

KOENIG, Duane, *A Note on World War I: General Paul von Lettow-Vorbeck in German East Africa*. In: *Military Affairs*, 34, 1970, 1, s. 14.

LENTIN, Antony, *General Smuts. South Africa*, London 2010.

LETTOW-VORBECK, Paul, *Boje ve Východní Africe za světové války 1914–1918. Vzpomínky německého důstojníka*, Praha 2004.

LOUIS, W M. Roger, *Ruanda-Urundi 1884–1919*, Oxford 1963.

MERITT, H. P., *Bismarck and the German Interest in East Africa, 1884–1885*.

In: *The Historical Journal*, 21, 1978, 1, s. 97.

MOSES, A. Dirk, *Empire, Colony, Genocide. Conquest, Occupation, and Subaltern Resistance in World History*, New York 2008.

REDMAYNE, Alison, *Research on Customary Law in German East Africa*, In:

Journal of African Law, 27, 1983, 1, s. 22–23.

SCHNEE, Heinrich, *German Colonization Past and Future. The Truth About The German Colonies*, New York 2009.

SKŘIVAN, Aleš, *Německé koloniální zábory v Africe v letech 1884–1885*, Praha 1991.

SUNRESI, Thaddeus, *Reinterpreting a Colonial Rebellion: Forestry and Social Control in German East Africa, 1874–1915*. In: *Environmental History*, 8, 2003, 3, s. 430.

SUNSERI, Thaddeus, *Slave Ransoming in German East Africa 1885–1922*. In:

The International Journal of African Historical Studies, 26, 1993, 3, s. 481.

THOMPSON, Leonard Montearth, *History of South Africa*, New Haven 2001.

VANDERVORT, Bruce, *Wars of imperial conquest in Africa 1830–1914*,

London 2004.

WERNER, A., DILTNEY, R., *German and British Colonisation in Africa*. In:

Journal of the Royal African Society, 4, 1905, 14, s. 238–240.

WERNER, A., *The Native Races of German East Africa*. In: *Journal of the Royal African Society*, 10, 1910, 37, s. 53.

6 RESUMÉ

The objective of the undergraduate thesis is to provide brief information about the formation of German East Africa. German East Africa was a colony which was gained by German Empire at a very last moment during one of the last area of influence assignments on the African continent among countries which were very successful in the colonial sphere, including for example: Great Britain, France, and Belgium.

The person responsible for the first efforts to conquer an area in the eastern Africa was a German adventurer and traveler Karl Peters, who, thanks to a series of treaties with local chiefs and rulers, negotiated the surrender of a part of the coastal area, in current Tanganyika, from where other actions followed with the objective of gaining more German influence in the inland. These actions were undoubtedly accompanied by disapproval of the local people, who the Germans first tried to persuade to cooperate by promises of welfare and assuring power among other chiefs.

However, when some of the German colonizers began to interfere with the inner politics of the locals, who they treated cruelly and aggressively; they were forced to counter frequent uprisings, which were only suppressed with huge effort due to their insufficient military crew. The movement "Maji Maji", which led to the Germans realizing that reforms preventing future violent conflicts were needed, can be considered one of the most significant uprisings against the German authority.

When the situation finally settled; the World War came, something that has never happened before. Although the outnumbered German forces, led by Paul Emil von Lettow-Vorbeck, were facing the situation with bravery for the whole four years, in the end, this war was fatal for the destiny of German East Africa and for all the other overseas colonies of the German Empire.